

Vedtatte politiske uttalelser

Årsmøte i Trøndelag Arbeiderparti

7.-8. april 2018

Innhold

1 Utdanning	3
2 Samferdsel	6
3 Kultur bygger lokalsamfunn – lokalsamfunn bygger kultur	11
4 Transseksualisme og seksualundervisning	15
5 En styrket demokratiopplæring.....	16
6 Næringspolitikk.....	16
7 Namdal og Fosen tingrett må bestå	21
8 Helsetjenester for alle	23
9 Et verdig og rettferdig arbeidsliv med faste ansettelser og ei lønn å leve av	25
10 En ny og tydelig distriktpolitikk.....	30
11 Omstilling i Posten.....	31
12 Strategiske varer.....	31
13 Energi for fellesskapet	32
14 Seksuell trakassering	33
15 Ægir.....	34
16 Barselomsorgen i Norge er blitt en salderingspost	35
17 Palestina	35
18 En human og rettferdig flyktningepolitikk og en god og inkluderende integreringspolitikk	36
19 Det grønne skiftet forutsetter en offensiv satsing på mineralnæringene i Trøndelag	42
20 Rettferdig fordeling - kampen mot økende forskjeller	43
21 Et barnevern til barnets beste.....	44
22 Vern mot oljeboring i Lofoten, Vesterålen og Senja	45

1 Utdanning

Vårt yrkesfagløft

Trøndelag Arbeiderparti vet at faglært arbeidskraft er viktig. Andelen elever som velger yrkesfag øker, og dette er med på å legge grunnlaget for å utdanne de 140.000 fagarbeiderne vi har behov for innen 2030. Likevel er vi ikke i rute til å klare å dekke etterspørselen etter faglært arbeidskraft, som følge av stadig for lav innsøking og gjennomføring. Trøndelag Arbeiderparti mener at vi har klart å øke yrkesfagenes omdømme og status, men at vi fremdeles har et stykke igjen. Derfor er det også viktig å gi yrkesfag og praktiske ferdigheter mer oppmerksomhet i grunnskolen.

I Trøndelag er vi gode på å tilby læreplasser, men likevel står hver fjerde elev uten læreplass og dermed uten mulighet for å fullføre sin utdanning. Skolen må i større grad ansvarliggjøres for at alle får en utdanning, og Trøndelag Arbeiderparti mener at en lovfesting av retten til læreplass vil bidra til oppmerksomhet og er samtidig symbolsk viktig for alle som vurderer å søke yrkesfag. I tillegg må skolene legge bedre til rette for at elever med behov for ulike skoleløp og elever med et ønske om både yrkes- og studiekompetanse får oppfylt det.

En god læretid er for mange starten på en trygg jobb. Trøndelag Arbeiderparti er opptatt av at alle lærlinger skal ha mest mulig forutsigbarhet. Derfor ønsker vi at alle lærlinger skal få beskjed minst tre måneder før fagprøven om de får fast jobb etter endt læretid, forutsatt at de består fagprøven.

Mottak av lærlinger og god oppfølging ute i bedrift er viktig for å få en god faglig opplæring og viktig for å rekruttere fagarbeidere til ulike bransjer. Opplæringskontorene spiller en viktig rolle i dette arbeidet. Opplæringskontorene er organisert på ulike måter, men flesteparten er organisert gjennom arbeidsgiverorganisasjonene. I dag finnes det få krav og retningslinjer for hva et opplæringskontor skal gjøre, og Trøndelag Arbeiderparti mener det er viktig å gjennomgå kravene for opplæringskontorene for å sikre at alle lærlinger får den faglige oppfølgingen de fortjener.

Trøndelag Arbeiderparti vil:

- At det opprettes bransjevis læreplassfond hvor bedrifter bidrar til utdanningen av nye fagarbeidere
- At lærlinger skal få beskjed minst tre måneder før fagprøven om de får fast jobb i bedriften etter læretiden, forutsatt at de består fagprøven.
- Lovfeste retten til læreplass, og pålegge skolen ansvaret for at alle får fullført utdanningen sin
- Øke lærlingetilskuddet
- At Trøndelag Arbeiderparti går i front for et nytt og mer omfattende yrkesfagløft i Trøndelag fylkeskommune.
- At kommuner og fylkeskommuner forplikter seg til å ta inn lærlinger. Kommunene bør ha som mål å ta inn minst 1 lærling per 500 innbygger
- Fortsette å stille krav om bruk av lærlinger i forbindelse med inngåelse av kontrakter ved offentlige anbud og innkjøp
- Legge til rette for alternative utdanningsløp for yrkesfagelever og mer praksis ute i bedrift fra start av i løpet
- Yrkesrette fellesfagene til de ulike utdanningsprogrammene
- Øke Yrkes- og studiekompetansetilbudet for videregående skole
- Tilby hospitering for yrkesfaglærerne ut i arbeidslivet
- Øke rekrutteringa til helsefaglige utdanninger for å dekke kommunenes fremtidige behov
- At representantene for arbeidstakerorganisasjonene må få fullverdig plass i opplæringskontorenes styrer

- 46 - I samarbeid med bransjene utarbeide en nasjonal norm på hvordan opplæringskontor skal
- 47 praktisere sin opplæring og faglige oppfølging
- 48 - I samarbeid med bransjene vurdere hvilke krav til kvalifikasjoner veiledere ved
- 49 opplæringskontor skal ha

50

51 **En bedre skole hvor alle opplever mestring og trygghet**

52 En god lærer, et trygt klassemiljø og moderne utstyr er avgjørende for læring og mestring. Trøndelag
53 Arbeiderparti vil ansette flere lærere, verdsette praktiske og digitale ferdigheter høyere og investere
54 mer i elevene.

55 Det er viktig at alle er med fra starten. Skolen må plikte å forsikre seg om at alle elever behersker
56 grunnleggende ferdigheter i lesing, skriving og regning. Den jobben må vi ha tillit til at lærerne klarer,
57 mot at lærerne får de ressursene de behøver. Elevene lærer mer når lærerne har bedre tid til å følge
58 dem opp. Læreren må derfor få mer tid til å være lærer. Trøndelag Arbeiderparti vil derfor
59 gjennomføre en tillitsreform som bygger rundt læreren. En slik reform vil også innebære å fjerne
60 firerkravet i matematikk ved valg av lektorutdanning, og at et karakterkrav i stedet skal gjelde for de
61 fag studenten velger å fordype seg i.

62 Fremtidas grunnskole er en praktisk og variert helhetlig skolehverdag med flere lærere og mer tid til
63 hver enkelt elev: en skole som setter kvalitet høyt, uten at det går på bekostning av trivsel. I tillegg
64 bør vi ha som ambisjon for fellesskolen at vi både tar i bruk ny teknologi og lærer grunnleggende
65 ferdigheter i programmering og koding. En helhetlig skolehverdag legger til rette for bedre
66 sammenheng mellom skole og fritidsaktiviteter, hvor samarbeid mellom skole, idrettslag, kulturskole
67 og andre barne- og ungdomsorganisasjoner i nærmiljøet må oppmuntres.

68 Trøndelag Arbeiderparti mener alle elever fortjener å få gå på en god skole i nærheten av der man
69 bor, og ønsker derfor å videreføre nærscole-prinsippet i Trøndelag. Den trippelblå regjeringas iver for
70 privatskoler truer den norske fellesskolen, og kan på sikt gå ut over fellesskolen. Trøndelag
71 Arbeiderparti er bekymret for det stadig økende presset på den videregående fellesskolen fra
72 kommersielle privatskoler, og mener at den enkelte kommune og fylkeskommune skal ha vetorett
73 mot etablering av nye private skoler.

74 **Trøndelag Arbeiderparti vil:**

- 75 - Det 13-årige skoleløpet ses i sammenheng
- 76 - Gjennomføre en tillitsreform for hvor hovedmålet er å øke andelen timeforberedelse,
77 formidling og oppfølging av hver enkelt elev i lærerhverdagen, og redusere tid brukt på
78 rapportering
- 79 - Ha en mer helhetlig skolehverdag der mer skolearbeid skjer på skolen i stedet for hjemme
- 80 - Fjerne firerkravet i matematikk og erstatte det med karakterkrav i fagene lærerne velger å
81 fordype seg i
- 82 - Innføre et gratis varmt daglig varmt skolemåltid for alle elever i grunnskolen
- 83 - At helsesøster skal ha rett til å henvise til BUP og sikre alle elever et godt helsetilbud
- 84 - Styrke nasjonalbiblioteket på nett og forbedre det digitale tilbudet i norske bibliotek
- 85 - Satse på praktiske og digitale valgfag, blant annet ved å innføre koding og programmering
86 som valgfag ved alle skoler
- 87 - Si nei til nasjonale prøver i grunnskolen
- 88 - At Trøndelag skal være best i landet på digitale verktøy i skolen
- 89 - At prisene på privatisteksamen halveres til samme nivå som før regjeringen økte prisene
- 90 - Sikre en desentralisert skolestruktur i hele Trøndelag

- 91 - At utforming av linjetilbud sees tettere i sammenheng med næringslivets behov
- 92 - At konsesjoner til privat skoledrift skal være tidsbegrenset, med krav om ny søknadsprosess
- 93 og mulighet til demokratisk påvirkning
- 94 - Styrke tilsynet med eksisterende privatskoler og gi strengere bøter ved brudd på
- 95 utbytteloven
- 96 - At kommuner og fylkeskommuner skal ha vetorett mot etablering av skoler som ikke er
- 97 offentlige
- 98 - Fjerne dagens fraværsgrense og gi kontaktlærer tillit til å vurdere om hvorvidt fravær er
- 99 gyldig eller ikke
- 100 - Utvikle religions- og livssynsfaget til et mer inkluderende fag, og dermed fjerne «K» fra KRLE-
- 101 faget

102

103 **Høyere utdanning til flere tilpasset morgendagens arbeidsliv**

104 Behovet for ny kunnskap har aldri vært større. Et arbeidsliv i endring og med stadig økende krav til
 105 spesialisering stiller også krav til at det offentlige evner å tilby relevant høyere utdanning for alle som
 106 ønsker det.

107 Fagskoleutdanning er for mange etter endt læretid, eller etter noen år i arbeidslivet, et naturlig steg
 108 videre i opplæringen. Fagskolene tilbyr etter- og videreutdanning for fagarbeidere som ønsker seg en
 109 mer yrkesrettet utdanning. I Trøndelag vil de sju offentlige fagskolene sannsynligvis bli slått sammen
 110 til nye Trøndelag Fagskole, og til sammen tilby over 30 fagskoletilbud. Trøndelag Arbeiderparti mener
 111 det er viktig å opprettholde den geografiske spredningen av fagskoletilbudene, og at video- og
 112 utdanningsteknologi må tas i bruk slik at man lettere kan studere via nett, uavhengig av hvor man
 113 bor i Trøndelag.

114 Flere og flere tar høyere utdanning. Universitets- og høyskolestudentenes trivselsundersøkelse viser
 115 blant annet at flere er ensomme, at stipendet ikke strekker til og at omvalgsprosenten er høy.
 116 Trøndelag Arbeiderparti mener det er viktig å ta resultatene fra undersøkelsene på alvor og vil
 117 fortsette innsatsen for å få bygd nok studentboliger, sikre at studentene får tettere oppfølging
 118 tidligere i utdanningsløpet sitt og prøve ut nye former for bo-ordninger hvor studenter får bo
 119 billigere mot at de holder eldre med selskap. En slik ordning må på forhånd definere hva studentenes
 120 oppgaver er, og hva fagarbeidernes oppgaver er.

121 **Trøndelag Arbeiderparti vil:**

- 122 - At gratisprinsippet ligger fast også i fagskoleutdanningen
- 123 - Utvikle tilbudet for fagskoleutdanning i hele fylket, og imøtekomme behovene både offentlig
- 124 og privat sektor har for kvalifisert arbeidskraft
- 125 - At etablering av nye fagskoletilbud sees i sammenheng med de næringene Trøndelag har
- 126 komparative fortrinn innenfor
- 127 - Gjøre det mulig å gå fra universitet og høyskole til fagskole og motsatt
- 128 - Bygge ut flere studentboliger i samarbeid med studentsamskipnadene
- 129 - Sikre studenter tettere oppfølging tidligere i utdanningsløpet på universitet og høyskole
- 130 - At det skal opprettes et lånesystem for pensum ved høyere utdanning
- 131 - At Trøndelag gjennomfører et prøveprosjekt hvor studenter får redusert husleie mot å ta på
- 132 seg å holde eldre med selskap

2 Samferdsel

Trøndelag er en region i vekst. Næringslivet leverer meget store verdier til storsamfunnet hvert år. Dette gjelder ikke minst innen havbruk, landbruk, skogbruk, reindrift, industri, kultur og turisme. Vi har en regionhovedstad med internasjonalt ledende kunnskaps- og forskningsmiljøer og et omland med rike naturressurser. Trøndelag skal bygges med en moderne og framtidsretta infrastruktur og kollektivtransport om en skal lykkes med framtidig rekruttering og bosetting i hele Trøndelag. Vi er avhengig av at folk bor der naturressursene våre er. Derfor trenger vi en målrettet satsning på infrastruktur som bygger opp rundt samhandlingen mellom forskning og naturressurser og mellom bo- og arbeidsmarkedsregionene.

Vedlikeholdsløft for fylkesvegene

Vegnettet i Trøndelag består av 6000 km fylkesveg. I tillegg har vi blant annet 29 tunneler og over 1.000 bruer. Etterslepet estimeres til å være på 4,8 milliarder kroner. I tillegg har vi et udekket behov for rassikring.

I vårt fylke skjer det nå en svært høy vekst innenfor bl. a. havbruk. Det er en næring som er avhengig av gode veger og forutsigbare kjøreforhold for å kunne frakte produktet sitt fra kyst til marked. Vekstpotensialet innen denne, og flere andre næringer, kan ikke realiseres uten at det gjøres grep for å få bukt med etterslepet.

Nasjonalt består 47 % av vegnettet vårt av fylkesveger, våre bedrifter ligger i hovedsak ved en fylkesveg. Under dagens regjering øker forfallet på fylkesveier med 2,4 milliarder årlig.

De samfunnsøkonomiske gevinstene ved å redusere vedlikeholdsetterslepet på veidekke og veifundament på fylkesveiene er stort.

«Fylkeskommunens ansvar som veieier blir tatt på alvor, men så lenge staten ikke forholder seg til sin del av det økonomiske ansvaret, blir begrensede fylkeskommunale rammer en hindring for tilstrekkelige gode resultater».

Samfunnet kan hente betydelige gevinster ved å redusere vedlikeholdsetterslepet på fylkesveiene. Få andre samferdselstiltak gir tilsvarende gevinster. Næringslivet og transportnæringene er fortvilt. Det totale vedlikeholdsetterslepet på fylkesvegnettet nærmer seg nå 90 milliarder.

Mer ras og flom sammen med økende tungtransport at forfallet på dagens fylkesvegssystem eskalerer.

Vi vet alle hvor viktig det er at våre skolebarn er fysisk aktive, dette utfordres med manglende trafiksikkerhet. Skoler bør ha gang- og sykkelveg fra boligfelt til den lokale skolen. Gode gang - og sykkelveiløsninger er sammen med by- og tettstedsutvikling viktige elementer som også støtter opp under miljømålene.

Trøndelag Arbeiderparti vil:

- At staten igangsetter et program for et skikkelig og nødvendig fylkesvegløft for å sette de i en god stand i hele landet. Programmet må legges inn under fylkeskommunal prioritering med friske statlige midler
- At veieierskapet i Trøndelag utvikles gjennom bedre kunnskap om smart bruk av teknologi og god veieierstyring, med mål om «mer vei for pengene»
- At staten selv skal garantere for Europavei-, riksvei- og fergeavløsningsprosjekter.
- Øke de statlige midlene til ras- og skredsikring.

- 175 - Utbyggingskontrakter på store samferdselsprosjekt må ikke utelukke norske selskap
- 176 - Gjøre det mulig med en utvidelse av bompengeneinnkrevingstiden ved fergeavløsningsprosjekt
- 177 til 40 år i enkeltprosjekt etter en risiko og sårbarhetsanalyse av prosjektet.
- 178 - At man må se på andre løsninger for prising av veg enn dagens bompengefinansiering.
- 179 - Utvikle en skolevegpakke med en helhetlig plan for trafikkavvikling og trygg skolevei i
- 180 Trøndelag
- 181 - Utbyggingskontrakter på store samferdselsprosjekt må ikke utelukke norske selskap

182

183 **Kollektiv**

184 Arbeiderpartiet har klare ambisjoner for transportområdet i Trøndelag. Vi må tenke nytt, tenke
185 større og tenke smartere. Likevel må vi ta inn over oss at det er andre utfordringer i
186 Trondheimsområdet enn i distriktet. Det er vesentlige flere reiser i Stor-Trondheim enn i resten av
187 distriktet og det er et nullvekstmål i Trondheim vi skal nå. Løsningene for byen er ikke nødvendigvis
188 de samme som for distriktet.

189 For Trondheimsområdet har miljøpakkesamarbeidet vært avgjørende for det enorme løftet på
190 kollektivsiden. Den veksten og teknologiutviklingen vi ser ville ikke vært mulig uten
191 ekstrafinansieringen fra stat og fra bompenger. I tillegg har miljøpakkesamarbeidet også medført at
192 kollektivtilbudet i distriktet har blitt skjermet. Veksten i Trondheimsområdet har ikke gått på
193 bekostning av tilbudet i resten av Trøndelag.

194 Trøndelag Arbeiderparti mener vi må dra nytte av det beste fra by til det beste for
195 distriktet. Erfaringene man har fra miljø- og teknologiskifte i storbyen må også komme
196 Innherredsbyene, Namdalen, Fjellregionen i Sør og kysten til gode. For å få gjennomført et større løft
197 vil Trøndelag Arbeiderparti se på lignende samarbeid som Miljøpakkesamarbeidet også andre steder

198

199 **Distrikt**

200 Skal vi lykkes med målet med å styrke desentraliserte og velfungerende bo- og
201 arbeidsmarkedsregioner må pendlermulighetene økes og kollektivtilbudet også utenom den sentrale
202 aksen styrkes. Dette gjelder både kyst og innland. Det er et mål å videreutvikle
203 bestillingstransportordningen som man har gode erfaringer med fra gamle Nord-Trøndelag.

204 **Regionsenter**

205 Kollektiv skal ikke bare utvikles mellom regioner men også internt i felles bo- og
206 arbeidsmarkedsregioner basert på modell etter Miljøpakken.

207 **Trondheimsregionen**

208 Bymiljøavtaler og Byvekstavtaler er ordninger som har nullvekst for persontransport med bil som
209 overordnet målsetting. For å hindre at veksten i persontransport skjer utelukkende med bil, må det
210 gjennom ulike virkemidler motiveres til at flere går, sykler eller benytter kollektive transportmidler.

211 Trøndelag arbeiderparti mener byvekstavtalen skal gi rom for by og tettstedsutvikling som fremmer
212 gode transportløsninger for folk flest.

213 **Trøndelag Arbeiderparti vil:**

- 214 - Utvikle gode transportløsninger for Trondheimsregionen
- 215 - Det må tilrettelegges for folks hverdagsreiser på en effektiv og miljøvennlig måte
- 216 - Bo- og arbeidsmarkedsregioner i vekst må styrkes

217 - Ha gode gang- og sykkelveiløsninger, som sammen med by- og tettstedsutvikling støtter opp
218 under miljømålene

219

220 **Takst og sonestruktur**

221 Fra 1. januar 2018 ble innført store endringer i sone og prisstruktur for kollektivtilbudet i Trøndelag.
222 Antallet soner ble redusert fra 810 til 11 soner. Dette har gjort det svært rimelig å reise over lengre
223 avstander i Trøndelag, men for korte reiser over to soner har det blitt betydelig dyrere, noe som er
224 uheldig.

225 Trøndelag Arbeiderparti mener endringene i den nye takst og sonestruktur må evalueres i løpet av
226 2018. En gjennomgang av de nye takstsonene må ivareta prinsippet om forenkling for de reisende og
227 bygge opp under nullvekstmålet i Trondheimsområdet. Kollektivtilbudet i Trøndelag skal sees i en
228 helhet og legges til rette for at flest mulig kan reise kollektivt innenfor samme bo- og
229 arbeidsmarkedsregion. Det må sikres et godt utbygd og rimelig tilbud i hele fylket. Godt tilrettelagt
230 med pendlerparkering.

231

232 **Sjø**

233 Klimahensyn gjør at mer av verdens godstransport må gå sjøveien i fremtiden, samtidig som
234 skipsfarten må redusere utslippene av klimagasser og miljøskadelig NOx. Transport på sjøen bør
235 derfor styrkes gjennom økt offentlig satsing på utvikling av nye miljøvennlige løsninger, nye
236 internasjonale miljøkrav, samt forbedret sikkerhet og beredskap til sjøs.

237 Trøndelag Arbeiderparti er bekymret for de økende kostnadene med drift av fylkesvegfergene.
238 Fergeflåten i Trøndelag er under fornyelse. Samtidig har vi tatt ansvar og gått foran med ny
239 klimavennlig teknologi. Utskifting av den gjennomsnittlige 40 år gamle fergeflåten gir
240 fylkeskommunen store årlige ekstrakostnader. Dersom staten ikke øker tilskuddet til drift kan det
241 medføre at billettprisene for de reisende blir svært høye, eller at rutetilbudet må reduseres, noe som
242 får svært uheldige økonomiske konsekvenser for næringsliv og ikke minst pendlere langs kysten vår.

243 **Trøndelag Arbeiderparti vil:**

244 - at staten må øke tilskuddet til drift av fylkesvegfergene i tråd med den reelle
245 kostnadsveksten for drift av slike samband.

246

247 **Jernbane**

248 Jernbanen er en livsnerve gjennom fylket vårt. 16 % av alle jernbanespor i Norge ligger i Trøndelag.
249 Trønderbanen er den banestrekningen i Norge med størst vekstpotensiale.

250 Banen binder regionen tettere sammen - og knyttet oss tettere til resten av Norge, men for å
251 realisere potensialet må utbedring og utvikling prioriteres.

252 Dette gjelder spesielt elektrifisering av Trønder- og Meråkerbanen, som dagens regjering har satt
253 langt tilbake ift. vedtatt NTP. Man må også inkludere nødvendige vekslingsspor og plattformtiltak for
254 å etablere en betydelig frekvensøkning på Trønderbanen. Et klart mål må være kvartersfrekvens
255 mellom Trondheim S og Værnes, samt halvtimesfrekvens Steinkjer-Melhus, med et godt utviklet
256 pendlerparkeringstilbud langs banen, til nytte for Trøndelags innbyggere. Tiltakene må helst komme i
257 forkant av de planlagte utbyggingene på E6.

258 «Mulighetsstudien for Dovre- og Raumabanen», som er innspill til dagens NTP, vil kunne utløse et
259 betydelig bedre tilbud både for langdistanse- og lokaltrafikken sør for Trondheim. Samtidig må vi
260 også ha fokus på tilbudet til Trøndelagskommunene på Nordlandsbanen nord for Steinkjer, og på
261 Rørosbanen. Det er i dag ikke godt nok.»

262 **Trøndelag Arbeiderparti vil:**

- 263 - Kreve at elektrifisering av Trønder og Meråkerbanen kommer i revidert statsbudsjett.
- 264 - At jernbaneoverganger langs hele Trønderbanen sikres
- 265 - Ha kvarterfrekvens på tilbudet mellom Trondheim S og Værnes og halvtimesfrekvens
266 mellom Steinkjer-Melhus
- 267 - Arbeide for å få på plass et helhetlig dobbeltspor fra Melhus via Trondheim S til Stjørdal.
268 Dette vil sammen med elektrifiseringen gi vesentlig kortere reisetid, tettere togavganger og
269 et effektivt flytog fra Trondheim til Værnes
- 270 - Styrke togtilbudet langs jernbanestrekningene i Trøndelag med flere togavganger samt følge
271 opp mulighetsstudie for Dovre og Raumabanen

272

273 **Klima/Miljø**

274 Transport står for over 30 % av norske klimagassutslipp. Transportomfanget er sterkt økende,
275 spesielt i og rundt de største byene. En sterk satsing på kollektive, klimavennlige transportløsninger i
276 og rundt de store byene er en forutsetning for å kutte utslippene fra transport. Et nytt CO2-fond må
277 innrettes slik at det fremmer bruk av energiformer som også har lave utslipp av svovel, partikler og
278 NOx.

279 Staten og kommunene må inngå forpliktende avtaler om byutvikling og arealpolitikk som støtter opp
280 om statlige investeringer i kollektivtransport, slik at investeringene får større samfunnsnytte og
281 miljøeffekt. En regional plan for areal og transport må ligge til grunn for avtalene.

282

283 **Flytilbud**

284 Flyselskapene på de regionale rutene har utfordringer med stadig økende avgiftsregime. For
285 eksempel så ble flypassasjeravgift innført i 2016, noe som sammen med økning av mva fra 10 til 12
286 %. Totalt har kostnadsveksten på avgifter til staten for flyselskap økt med 71% siden 2012. Widerøe
287 hevder at inntektene staten har fra flyruter er større enn tilskuddet de bidrar med til å drifte
288 lufthavna. Ca. 70% av billettinntektene går til å dekke avgifter til staten på kommersielle
289 innenlandske ruter.

290 De regionale rutene i Namsos og Rørvik har fått redusert sitt rutetilbud ved siste anbudsrunde fra
291 Høyre og Frp regjeringen. Dette kunne svekket Trøndelag som region, men takket være god dialog
292 mellom kommunene og Widerøe har man forhandlet frem en god løsning.

293 Dagens regjering har redusert tilskuddet til Ørland kommunale lufthavn med 33 % på tross av at vi nå
294 står midt i en storstilt utbygging av landets eneste kampflybase.

295 Nå har et nytt og større fly gjort at det har blitt behov for å bygge ut både terminal og
296 parkeringsplasser.

297 Både kommune og fylkeskommune har jobbet med å få flyruta og lufthavna inn på statens kjøp av
298 flyruter. Det har de dessverre ikke lyktes med i denne anbudsrunden.

299 Trøndelag Arbeiderparti mener derfor det nå er viktig at staten bidrar med ekstra
300 investeringstilskudd og går igjennom driftstilskuddet på nytt. På denne måten kan staten ta det
301 ansvaret vi ble lovet i 2012.

302 Trøndelag Arbeiderparti er glad for at stortingsgruppa vår fremmet forslag om å øke statens tilskudd
303 til Ørland Lufthavn, og beklager at regjeringspartiene ikke støttet dette.

304 **Trøndelag Arbeiderparti vil:**

- 305 - At Staten må ta et større ansvar for drift av Ørland Lufthavn
- 306 - At flyseteavgiften fjernes
- 307 - At rutetilbudet til Rørvik og Namsos styrkes gjennom anbudsordningen

308

309 **Digital Infrastruktur**

310 Trøndelag Arbeiderparti har som ambisjon nett over alt alltid.

311 Arbeiderpartiet ønsker at alle innbyggere skal ha tilgang til bredbånd med tilstrekkelig kapasitet.
312 Staten bør derfor minimum ha som målsetning å bygge ut bredbåndsnett til minimum 100.000
313 boliger og næringseiendommer i året.

314 Dagens søknadsbaserte tilskuddsordning for utbygging av bredbånd der det ikke er kommersielt
315 lønnsomt er for tungvint og tilskuddsbeløpet har vært alt for lite. Ordningen kan heller ikke brukes til
316 å utbedre mobildekningen.

317 Trøndelag Arbeiderparti er derfor glad for at stortingsgruppa fremmet forslag både i NTP og i
318 alternativt statsbudsjett et program med 500 mill. årlig de neste 10 årene som tilskuddsordning.

319 **Trøndelag Arbeiderparti vil:**

- 320 - At Fylkeskommunene overtar ansvaret for dagens tilskuddsordning hos NKOM gjennom
321 regionreformen, og at tilskuddsordningen løftes
- 322 - Gå i front for å sikre 100 % mobildekning og at staten tar ansvar for utbygging av
323 mobilnettet, fiber og bredbånd

324

325 **Motorferdsel**

326 **Trøndelag Arbeiderparti vil:**

- 327 - Endre lov om motorferdsel i utmark og vassdrag med tilhørende forskrift, slik at regelverket
328 om nyttekjøring med snøscooter til fritidsboliger kan praktiseres mer fleksibelt av
329 kommunene, der det er etablert løyper for rekreasjonskjøring.

330

331 **Hyperloop**

332 Strekningen Trondheim - Oslo er Europas 4. mest reiste strekning med fly. For å redusere
333 klimautslipp og sikre et godt transporttilbud bør Hyperloop på denne strekningen utredes som første
334 strekning i Norge.

3 Kultur bygger lokalsamfunn – lokalsamfunn bygger kultur

Ambisjonen for Trøndelag er å bidra til større likhet i tilgangen på kulturopplevelser for befolkninga. Vårt mål er at alle, uansett bakgrunn, skal ha muligheten til å oppleve kultur og delta i et bredt kulturliv. Alle våre innbyggere skal få tilgang til kulturopplevelser av høy kvalitet innenfor musikk, film, scenekunst, kulturarv, visuell kunst og litteratur, uansett hvor de bor.

Befolkningen i hele fylket, fra Leka i nord til Oppdal i sør; skal få kjennskap til og bli berørt av det profesjonelle kulturlivet i fylket der de bor. Samtidig skal vi utvikle og støtte det rike frivillige kulturlivet vi har i Trøndelag.

Kulturlivet i nye Trøndelag har mange ulike egenskaper som trengs når vi skal skape kulturframtida sammen. Vi har mye å være stolte av, og mye vi kan bygge videre på.

Et viktig trekk ved det trønderske kulturlivet er de mange små, men likevel store lokale suksesser som har stor og tung regional betydning. For et distriktsfylke som Trøndelag, med en stor by, Trondheim, og med mange små og mellomstore kommuner – er det viktig å utvikle en regional kulturpolitikk som supplerer, forsterker og utvikler det som allerede er.

Mange av de fineste kulturtiltakene i Trøndelag er basert på frivillighet og ikke minst på samarbeidet mellom profesjonelle og frivillige. Vi inviterer ofte de dyktigste folkene i regionen, og bygger opp et apparat av amatører og frivillige ildsjeler rundt det. Slik skaper vi en miks kombinasjon av kvalitet og entusiasme, og av opplevelse og deltagelse.

Dette kan kalles «den fjerde sektor», et rom av muligheter som oppstår der vanlig forretningsdrift, offentlige tjenester og frivillig innsats møtes. Da kan 2 pluss 2 bli mer enn 4. Målet er å tilføre samfunnet noe ekstra, vi får masse tilbake i form av gode kulturopplevelser, lokal stolthet og sterke fellesskap.

Et klart mål er å sikre den spissa kunst- og kulturpolitikken i regionen, og se det i sammenheng med hele samfunnet, bl.a. i tett kopling med skole og utdanningspolitikken, næringspolitikken osv.

Et samlet Trøndelag, med de store formidlings- og kunnskapsinstitusjonene i Trondheim i front, de tre konsoliderte museene og tunge institusjonene i hele fylket, er et særs godt utgangspunkt for å kunne ta ansvar for flere oppgaver på kulturfeltet og styrke fylkets samfunnsutviklerrolle.

Fylkeskommunen og kommunene må i fellesskap finne fram til gode og stabile løsninger for museumssamarbeid og museumsutvikling. Ordningen med regionkonservator eller andre samarbeidsformer kan være et godt redskap for lokal museumsutvikling og regional samordning.

Sterkere samarbeid mellom kommunene og fylkeskommunen er nødvendig for å lykkes når vi skal bygge og utvikle den kulturelle grunnmuren som kulturskole, den kulturelle skolesekken og den kulturelle spaserstokken.

Forskning og erfaringsbasert læring har vist at kultur et viktig fundament for å bygge gode samfunn. Nasjonalt Kompetansesenter for kultur, helse og omsorg som formidler gode forsknings- og erfaringer og HUNT undersøkelsene har erfart at helsen er dårligere hos de som ikke deltar i kulturell aktivitet.

Mange kommuner har utviklet en lokal strategi for hvordan en skal kunne stimulere og utvikle kulturkrafta som finnes i lokalsamfunnene – gode eksempler her er bolystprogram, frivillighetsstrategier, samspill mellom næringsliv og den tredje sektor, verdiskapingsprogram knyttet til naturressurser, f.eks nasjonalparker osv.

376 Det er viktig å ha en plan for en langsiktig og inkluderende kulturpolitikk med gode
377 involveringsprosesser og dialog - Byene må være base for kulturutvikling i bygdene, dette er helt
378 nødvendig for lokalsamfunnsutviklingen. Fritidsklubber er gode arenaer for barn og unge som ikke
379 deltar på den organiserte idretts- og kulturarenaen.

380 Et attraktivt Trøndelag må også være attraktivt for kunstnere - og være motor for det profesjonelle
381 kunst og kulturområdet. Trøndelag Arbeiderparti ønsker å styrke hovedklyngen for disse miljøene i
382 Trondheim. Dette vil gi synergieffekter og være bærende for de øvrige kunstmiljøene i hele
383 Trøndelag. Skal vi få flere til å lykkes og få flere i befolkningen til å kunne leve av kunsten, må dette
384 sees i sammenheng med både rammebetingelsene og de ulike tilskuddordningene i Norsk Kulturråd.

385 **Trøndelag Arbeiderparti vil:**

- 386 - Arbeide for at flere oppgaver på kulturfeltet overføres fra staten til fylkeskommunene
- 387 - Legge til rette for at de profesjonelle kulturinstitusjonene i større grad gir tilbud der folk bor
- 388 - Bidra til at Fylkeskommunen bruker de økonomiske og faglige virkemidlene for å sikre
- 389 kulturopplevelser i hele Trøndelag
- 390 - Løfte kunst- og kulturområdet inn i fylkets distrikts- og regionalpolitikk
- 391 - Sørge for at veiledningskompetanse er tilgjengelig slik at alle kunstnere og kunstnerklynger
- 392 kan være reelle søkere til og ta del i nasjonale tilskuddsordninger
- 393 - Bidra til at fylkets kulturpolitikk forsterker kommunenes arbeid med lokale strategier på
- 394 kulturområdet
- 395 - Legge til rette for at spel og festivaler får økonomiske stimuleringsmidler for å gjennomføre
- 396 og utvikle arrangementet i et spleiselag med lokale krefter
- 397 - Legge til grunn erfaringsbasert kunnskap og forskning, fra f. eks HUNT, i arbeidet med
- 398 kulturstrategier
- 399 - At kommuner plikter til å stille lokaler til disposisjon for fritidsklubbtilbud i alle kommuner
- 400 - Stille krav til gode fritidstilbud for barn og unge i alle kommuner

401

402 Forskning viser at framtidens klaseskille ikke knyttes bare til økonomisk kapital, men også til kulturell
403 kapital - derfor vil det være viktig at alle barn og unge, på tvers av alle befolkningslag, gis samme
404 mulighet for kulturell opplæring og at ikke foreldrenes betalingsevne avgjør om en kan få opplæring i
405 f.eks. kulturskolen. Den kommunen som har lyktes best på dekningsgraden for kulturskolen på
406 landsbasis er Namsskogan kommune med ca. 80 %.

407 Den kulturelle skolesekken gir et profesjonelt kulturtilbud til alle – uavhengig av hvor du bor, sosial
408 bakgrunn, hudfarge og kunnskap. Styrken med Den Kulturelle Skolesekken, som kommunene er en
409 del av, gir alle barn og unge gode profesjonelle kunst og kulturopplevelser i skoletida - og da uten at
410 foreldrene trenger å prioritere.

411 I det nye Trøndelag er det rundt 54.000 elever i grunnskolen og 16.000 elever i den videregående
412 skolen. Dette gir et stort volum for DKS som er et særs viktig samfunnsoppdrag.

413 I Trøndelag skal alle barn og unge, uavhengig av bakgrunn og funksjonsnivå, ha mulighet til å
414 virkeliggjøre drømmen om et godt og rikt liv. Dette er et viktig fokus og virkemiddel for å utjevne
415 sosiale forskjeller.

416 Bibliotekene er en del av svaret på dette. Gode bibliotek har lav terskel og brukes av store deler av
417 befolkningen. Gode bibliotekvaner fra barna er små, kan være med på å forandre liv, familier og
418 muligheter. Gode skolebibliotek er også en del av svaret. Leselyst og leseevne styrkes i hjemmene, i

419 folkebibliotekene og i skolebibliotekene. Retten til å søke mer kunnskap innebærer også en rett og
420 plikt til å stille spørsmål ved etablerte sannheter. Kunnskap er viktig, men den kan ha datostempel.
421 Gjennom å utfordre etablerte sannheter har vårt samfunn blitt mer likestilt og rettferdig for kvinner,
422 minoriteter og alle samfunnsklasser.

423 Biblioteket er både nøytralt og partisk på samme tid og en viktig møteplass. Men det gode biblioteket
424 er også partisk, og tar avstand fra rasisme og andre holdninger som bygger på fordommer og
425 uvitenhet.

426 Mennesker fra alle steder og tider møter deg i bibliotekhyllene. Gjennom bøkene får vi større respekt
427 for andres tanker og erfaringer. I bibliotekene kan du nå oppleve debatter, konserter,
428 eventyrstunder, leksehjelp, litterær lunsj, norsktrening, forfattermøter og lokalhistoriske foredrag.
429 Hver av disse arrangementene er verdifulle og interessante. Sammen forteller de oss om noen
430 grunnleggende verdier i det norske samfunnet: verdien av å møtes, og å se at den fremmede er lik
431 oss, verdien av fellesskapet og verdien av å delta og bidra.

432 Biblioteket har vinduer for utsyn, en liten scene for opplevelser og runde bord for å møtes. Det er
433 norske verdier i praksis.

434 **Trøndelag Arbeiderparti vil:**

- 435 - Utarbeide ordninger slik at alle kan delta i kulturskolen
- 436 - Arbeide for at kulturskolen blir en del av den helhetlige skole hverdagen
- 437 - Jobbe for at byer i Trøndelag blir de første til å nå dekningsgraden for kulturskolen opp imot
438 100 %
- 439 - Sørge for at Den kulturelle skolesekken utvikles
- 440 - Arbeide for at Den kulturelle spaserstokken opprettholdes
- 441 - Styrke bibliotekene som møteplass
- 442 - Arbeide for at innbyggerne får mer kultur for de offentlige kulturkronene
- 443 - Bidra til å gi aktivitet til lokale og regionale kunstnere
- 444 - Sikre og utvikle tilskuddsordninger som ivaretar lavterskel arrangement i hele fylket

445

446 Få datoer står så sentralt i fortellingen om Norge som 29. juli 1030. Slaget på Stiklestad fikk så
447 dyptgående konsekvenser politisk, religiøs, rettmessig og kulturelt at man kan beskrive hendelsen
448 som et nasjonalt vendepunkt. Etter Olav Haraldssons fall ble det aldri igjen stilt spørsmål ved Norge
449 som rike. Et sterkt uttrykk for denne nasjonale betydningen finner vi i det norske riksvåpenet: Den
450 norske løve holder Olavs øks, symbolet på kongens martyrdød. Jubileet i 2030 er derfor et
451 nasjonaljubileum og i kraft av det en sak som angår hele landet.

452 I forlengelsen av dette har Olav i tusen år vært det fremste symbolet for Norge, for landets
453 sentralinstitusjoner og for den norske kulturen. Denne symbolkraften og kulturarven, ofte kalt
454 olavsarven, er på ingen måte en statisk enhet. Den har alltid kombinert dype historiske røtter med
455 samtidig samfunnsutvikling. Dette er en tusenårig historie uløselig knyttet til spørsmålet om hva
456 Norge har vært, er og skal være. Skikkelsen Olav tilbyr derfor et unikt vindu inn til norgeshistoriens
457 lange linjer og mange lag. Dette er bakgrunnen for jubileumsarbeidets tittel: «Nasjonaljubileum 2030
458 – NORGE I TUSEN ÅR».

459 Tusen års markeringa er en unik mulighet til å sette søkelyset på kompleksiteten som ligger i
460 nasjonalbegrepet, historien om Trøndelag og Norge og til å involvere hele landet i markeringen av en

461 tung nasjonal kulturhistorie som vil gi et kunnskapsløft knytta til spørsmålet hva Norge har vært, hva
462 Norge er og hva Norge skal/bør være.

463 **Trøndelag Arbeiderparti vil:**

- 464 - At Stortinget må konkretisere arbeidet med Nasjonaljubileet 2030 og sette ned en komite for
- 465 arbeidet
- 466 - Fortsette å støtte opp om arbeidet rundt Tusen årsmarkeringa i regionen

467

468 Arbeiderpartiet mener at samisk kulturliv styrker samhørighet og identiteten til den samiske
469 befolkningen. Det bidrar til levende samiske samfunn som med på å skape trivsel, tilhørighet og
470 livskvalitet for den samiske befolkningen.

471 **Trøndelag Arbeiderparti vil:**

- 472 - At fylkeskommunen og kommuner tar et ansvar til å bidra til felles utvikling av samisk kunst,
- 473 kulturliv og samiske institusjoner
- 474 - Legge til rette for et levende og mangfoldig samisk kunst- og kulturliv av god kvalitet som
- 475 skapes, utøves, formidles og oppleves og som er tilgjengelig for alle

476

477 Arbeiderparti mener det er en grunnleggende menneskerettighet å ha mulighet til å bruke sitt eget
478 språk. Trøndelag er verdens største sørsamiske språkområde, et språk som er klassifisert som svært
479 truet av FN. Det krever at storsamfunnet tar ansvar og er med på å verne og beskytte det sørsamiske
480 språket, noe Arbeiderpartiet vil støtte opp under.

481 **Trøndelag Arbeiderparti vil:**

- 482 - Bidra til å synliggjøre sørsamisk språk.
- 483 - Følge opp NOU Hjertespråket 2016:18 sammen med Arbeiderpartiets sametingsgruppe

484

485 Det engasjementet som utøves innenfor idretten - enten som engasjerte og støttende foreldre,
486 trenere eller tillitsvalgte, alle og enhver på sitt ståsted, er med å gjør en forskjell for mange.

487 Disse er særs viktige samfunnsutviklere for det lokalsamfunn, kommunen eller regionen som de er en
488 del av. De er de viktigste aktører for å sikre den norske idrettsmodellen også i framtida. Den norske
489 idrettsmodellen har som mål å legge til rette for idrett og fysisk aktivitet også for befolkningsgrupper
490 som deltar særlig lite og i tillegg ha fokus på idrettsfravall blant ungdom.

491 Sentrale punkt er å legge til rette for at det ikke bør være økonomiske barrierer mot deltakelse i
492 organisert idrett, videre at en bør få til økt rekruttering av personer med nedsatt funksjonsevne.
493 Idrett og fysisk aktivitet bør bli en livslang aktivitet.

494 Et stort potensiale for å kunne utvikle idrett og fysisk aktivitet som en grunnleggende base i våre liv –
495 er å legge mer vekt på at lokalidretten bør være en samarbeidspartner til skolen for å rekruttere barn
496 og ungdom og spesielt fra grupper som i dag har lav deltakelse.

497 Trøndelag skal ha en ambisjon om at breddeidretten og barneidretten skal være tilsvarende
498 inkluderende som toppidretten er ekskluderende.

499 Den norske idrettsmodellen inneholder også en viktig demokratisk dimensjon som er essensiell - et
500 demokrati hvor en skal være opptatt av hvor mange og hvem som deltar - og ikke minst spørsmålet

501 om representasjon - hvem ivaretar interessene til «grasrota». Videre er det viktig at demokratiet
502 utøves gjennom meningsytringer og drøftinger - dvs legge til rette for gode diskusjoner.

503 Fordelingsmodellen innenfor spillemiddelordningen er god. Allikevel ser man at etterslepet for
504 spillemidler er betydelig høyere i distriktene enn i tett befolkede områder.

505 **Trøndelag Arbeiderparti vil:**

- 506 - Arbeide for at fordelingsmodellen til spillemidler fortsatt utvikles med utgangspunkt i
- 507 eksisterende kriterier.
- 508 - Skal opprette støtteordninger som gir funksjonshemmede mulighet til aktiv deltakelse
- 509 innenfor idrettsfamilien.
- 510 - Gjennom tildeling av driftstilskudd til idretten utarbeide tydelig idrettspolitiske mål som skal
- 511 gjennomføres sammen og i dialog med Idretten.
- 512 - Aktivt stimulere til regionale, nasjonale og internasjonale arrangement i hele regionen.
- 513 - Utrede modeller for gratis hall og baneleie i Trøndelag.

514 Trøndelag Arbeiderparti slår fast at kultur og kulturpolitikk har med mennesker i sitt nærmiljø å
515 gjøre.

516

517

518 **4 Transseksualisme og seksualundervisning**

519 En av gruppene barn i Norge som i noen tilfeller er spesielt sårbare, er de som representerer et bredt
520 identitet- og seksualitetsmangfold som bryter med normer. Seksualundervisning i skolen er ofte for
521 svak når det kommer til tematikk som ikke følger tradisjonelle mønster. I en sårbar fase av livet er det
522 lett for et barn å oppleve seksualundervisning som stigmatiserende dersom man ikke kan identifisere
523 seg med det man får opplæring i.

524 Stortinget vedtok i april 2017 ny lov om likestilling og diskriminering som skal styrke rettighetene til,
525 og gjøre det forbudt å diskriminere LHBTI+-personer. Loven skal også bidra til at undervisningen i
526 skolen skal bygge på likestilling og ikke-diskriminering. Tiltakene i loven er et steg i riktig retning, men
527 mangel på kunnskap og tilgjengelig informasjon skaper utrygghet blant både barn og voksne.
528 Mangelen på kunnskap går særlig ut over grupper som ikke får like mye oppmerksomhet som andre,
529 blant andre aseksuelle.

530 Utredning av transseksualisme foregår på rikshospitalet i Oslo, og går normalt over minst ett år.
531 Trøndelag Arbeiderparti mener det bør være et mål å kunne tilby en slik utredning flere steder i
532 landet. Dette vil bidra til både mer kunnskap og et tilbud nærmere folk.

533 **Trøndelag Arbeiderparti vil:**

- 534 - Sikre at fagpersoner gis tilbud om opplæring og etterutdanning vedrørende LHBTI+-spørsmål.
- 535 - At skolehelsetjenesten skal bistå tettere i seksualundervisningen.
- 536 - Sikre kompetanse om LHBTI+-barn på alle helsestasjoner.
- 537 - Utrede muligheten for ekstern overprøving i saker hvor barn ønsker å endre juridisk kjønn,
- 538 men foreldrene ikke samtykker.
- 539 - Tilby utredning for transseksualisme flere steder i landet.

5 En styrket demokratiopplæring

Barn og unges første møte med ungdomsmedvirkning er ofte i elevråd, i ungdomsråd eller i ungdomspartiene.

Eldreråd, elevråd og råd for mennesker med nedsatt funksjonsevne er lovpålagte råd gjennom egne særlover. Trøndelag Arbeiderparti mener også ungdomsråd bør være hjemlet i en ny lov som omhandler kommunenes ansvar for å bidra til demokratiopplæring.

Ungdomsrådene har vist seg å være viktige arenaer hvor barn og unge opplever å både bli hørt og tatt på alvor. Videre ligger det en viktig demokratisk verdi i å etablere fora for grupper som ellers er svakt representert, som tilfellet er for unge under atten år som ikke er valgbar til folkevalgte styrer, råd og utvalg.

Trøndelag Arbeiderparti vil:

- Lovfeste kommunale og fylkeskommunale barne- og ungdomsråd

6 Næringspolitikk

Etter en historisk sammenslåingsprosess av to fylker som aldri burde vært fra hverandre skal vi nå sørge for at nye Trøndelag blir en ledende region innen næring, teknologi, landbruk og kunnskap. Som vi trøndere vet er det «itjå som kjem tå sæ sjøl». Det vil kreve at vi er målbevisste og har klare planer for hvordan vi skal jobbe i tiden fremover, spesielt med en regjering som har som øverste prioritet å kutte skattene til de med mest fra før og sentralisere landet.

Det første vi må anerkjenne er at vi kommer til å trenge hele Trøndelag. Alt fra storby til de små lokalsamfunnene og alt imellom er nødt til å få sin rettmessige plass i det nye fylket. Vi må sørge for at de marine og maritime næringene langs kysten får best mulig vekstvilkår og muligheten til å videreutvikle seg. Landbruket, som dekker store deler av fylket, må være i stand til å takle de utfordringene man vet at finnes i tillegg til de man vet kommer. Industrien må få fortsette å vokse og bli gitt enda bedre forutsetninger for å få eksportert sine varer samtidig som Trondheim fortsatt skal satses på som den fremste teknologibyen i Norge og Europa. Dette vil kreve politisk vilje og Arbeiderpartiet må være klar for å ta dette ansvaret.

Rekruttering til landbruket

Skal man lykkes med å gjøre Trøndelag til hele Norges matfat må man satse på næringene som skaper maten. Innenfor landbruksnæringen i dag har man store utfordringer med å få ungdom til å ta over. Derfor mener Trøndelag Arbeiderparti at det må gjøres drastiske grep om man skal sikre at det også drives med aktiv gårdsdrift og verdiskapning over hele fylket i fremtiden.

Vi tror at skal man lykkes med å engasjere ungdommer innenfor landbruksnæringen så må man starte tidlig, for å vise mulighetene som finnes. Derfor ønsker vi å starte med et samarbeid allerede på ungdomsskolen der elevene får lære om moderne gårdsdrift og mulighetene innenfor næringa. Vi vil også endre på utdanningen på videregående skole slik at man får mer kompetanse innenfor teknologi og innovasjon for å være forberedt på fremtidens utfordringer.

580 **Trøndelag Arbeiderparti vil:**

- 581 - At man skal opprette et samarbeid mellom ungdomsskoler og lokale gårder for å informere
- 582 og lære ungdommer om landbruk og gårdsdrift
- 583 - At landbruksutdanninga skal inkludere teknologi, omstillingsevne og innovasjon.
- 584 - Gjøre det mulig å spisse utdanninga si innen landbruk allerede fra 2. året ved
- 585 landbruksskolen.
- 586 - Gi elever ved landbruk vg3 muligheten til å være i praksis under deler av utdanningen.
- 587 - At man skal gi økonomiske incentiver til unge opp til 35 år som ønsker å etablere gårdsdrift
- 588 - Ha tettere samarbeid regionalt mellom staten, Norges Bondelag og Norsk Bonde- og
- 589 småbrukarlag for å finne regionale utfordringer med rekruttering og se på hvordan disse kan
- 590 løses.
- 591 - Sikre landbruksskolene god finansiering til å kunne drive utdanning som står i stil med
- 592 teknologiutviklingen i landbruket.

593

594 **Jordvern**

595 Skal man ha dyrkbar jord i fremtiden så må jordvernet tas på alvor. I Norge har nesten 100 000 dekar
596 jord blitt nedbygd i perioden 2004-2015. SSB sier at det bare er 3,7 % av det totale landarealet som
597 kan brukes til jordbruk og mange av disse ligger rundt byer og tettsteder i stor vekst. Da blir ofte vern
598 av dyrkbar jord bortprioritert, spesielt i de større byene.

599 Trøndelag Arbeiderparti mener at jordvernsforliket ikke gikk langt nok i å forhindre at verdifull jord
600 blir nedbygd. Derfor vil vi sette et mål om at maksimum 2000 dekar jord skal bygges ned i året. Vi tar
601 flere virkemidler i bruk for å nå vårt mål, blant annet ønsker vi et avgiftssystem slik at det ikke lenger
602 blir billigst å bygge ned matjorden.

603 **Trøndelag Arbeiderparti vil:**

- 604 - Det må utredes et avgiftssystem for omdisponering av dyrka og dyrkbar jord
- 605 - Et strengere regime for å ivareta jordvernet må forankres i Jordloven og Plan- og
- 606 bygningsloven
- 607 - Ved dispensasjonssøknader må det stilles krav om at kommunene utreder bruk av alternative
- 608 arealer eller fortetting av bygningsmassen

609

610 **Bondeyrket**

611 Både Trøndelag og Norge trenger bonden. Bare i Trøndelag alene skaper landbruket verdier for 4
612 milliarder kroner og sysselsetter over 18 000 personer. Derfor er det utrolig viktig at man bidrar til å
613 skape trygge og gode vilkår for de som er ansatt innen primærnæringa og bidrar til at den også er
614 lønnsom i fremtiden.

615 Det er tungt fysisk arbeid og krevende arbeidstider for bønder som driver landbruk. Derfor ønsker
616 Arbeiderpartiet å videreutvikle velferdsordningene som allerede eksisterer slik at bønder kan være
617 sikre på at de får en trygg og god arbeidshverdag. Vi vil også fortsette praksisen med tollvern og
618 arbeide sammen med landbrukets organisasjoner for å skape gode lønns- og rammevilkår for bønder
619 på lik linje med resten av befolkningen.

620 **Trøndelag Arbeiderparti vil:**

- 621 - Videreutvikle velferdsordningene man har i norsk landbruk for å sikre trygge rammer for
- 622 landbruket
- 623 - At man skal fortsette praksisen med tollvern for å redusere konkurransen mot norsk
- 624 landbruk

- 625 - At staten skal legge til rette for fornyelse av og rekruttering til norsk landbruk gjennom å
- 626 styrke de økonomiske tilskuddsordningene for bønder, da spesielt rettet opp unge og det
- 627 underrepresenterte kjønn
- 628 - At et av målene med jordbruksoppgjøret skal være å utjevne lønnsforskjellene mellom
- 629 bønder og andre tilsvarende yrker
- 630 - At matproduksjonen i Trøndelag skal øke med 1,5 % årlig, for å bidra til å opprettholde den
- 631 nasjonale selvforsyningsgraden
- 632 - Verdiskapingen av landbrukets samlede ressurser skal økes

633

634 **Svinn på skogen**

635 Trøndelag er nå den eneste landsdelen i Norge med en fullstendig verdikjede i skogbruket. Skogbruk
 636 er ikke bare en viktig industri for å sikre trønderske arbeidsplasser, den er også helt sentral i det
 637 grønne skiftet. Alt for lenge har treforedlingsindustrien vært i skyggen av petroleumsnæringa. Dette
 638 har ført til en industri som er mindre konkurransedyktig nå enn den var for 20 år siden. Mangel på
 639 infrastruktur, grunneiere med manglende forhold og kjennskap til egen skog og for dårlig samarbeid
 640 mellom skogeiere har også ført til at det hogges mindre skog nå, enn tidligere. Denne utviklingen kan
 641 vi ikke lenger bare se på gjennom briller fulle av oljesøl.

642 Det må satses mer på forskning på hvordan man enda mer effektivt kan ta i bruk hele stokken, slik at
 643 å avvirke skogen blir mer lønnsomt for skogeierne. Skal Trøndelag fortsatt ha industri over hele
 644 fylket, en skog som ikke råtner på rot og samtidig løse klimautfordringene, er vi nødt til å sørge for at
 645 skog- og treforedlingsindustrien får bedre rammevilkår og blir gitt økonomiske muligheter til å tenke
 646 langsiktig.

647 **Trøndelag Arbeiderparti vil:**

- 648 - Legge til rette for en økt utbygging av skogsvei slik at det blir enklere å avvirke skog
- 649 - Stoppe salget av Statskog
- 650 - Sørge for bedre samarbeid mellom nærliggende skogseiere ved avvirking av skog
- 651 - Legge til rette for økt bruk av jernbane og sjø for tremassetransport
- 652 - At alle skogeiere skal være forpliktet til å ha kjennskap til sin egen skogeiendom og legge
- 653 planer for drift
- 654 - At treforedlingsindustrien får statlige økonomiske midler til omstilling og langsiktig
- 655 planlegging
- 656 - At skogbruk i all hovedsak skal prioriteres foran skogvern
- 657 - At skognæringen skal ses på som en løsning på klimautfordringene
- 658 - Gi økte midler til bioøkonomisk forskning
- 659 - Firedoble verdiskapingen i skogbruket innen 2045
- 660 - Videreføre samarbeidet i skognettverket om finansiering av skogpådriverstillingene
- 661 - Bidra aktivt til bærekraftig ressursforvaltning, økt skogplanting og kvalitetsproduksjon i
- 662 skogen for å sikre langsiktig råstofforsyning og karbonbinding

663

664 **Industrien**

665 En konkurransedyktig industri må ta alle samfunnets menneskelige ressurser i bruk. For å kunne
 666 utvikle våre industribedrifter må vi sikre et størst mulig mangfold blant de ansatte. Ansatte med bred
 667 og ulik erfaring må kombineres med ny og spiss kompetanse. En bedrift i global konkurranse trenger
 668 både kvinner og menn, folk i alle aldre, ansatte med ulik sosial og kulturell bakgrunn og med nye
 669 språkkunnskaper.

670 Industrien er alltid i omstilling. Det digitale skiftet er ikke nytt, selv om det går raskere nå enn før.
671 Norske industribedrifter har automatisert og effektivisert i over hundre år, og gjør det fortsatt. Høy
672 produktivitet er avgjørende for konkurranseevnen i et land som Norge med et høyt kostnadsnivå og
673 høy levestandard. Høy produktivitetsvekst er mulig fordi den norske modellen sikrer lærende
674 arbeidskraft og korte avstander mellom ansatte og ledelse. De tillitsvalgte er helt sentrale pådrivere
675 og buffere i omstillinger, både for å sikre de ansattes rettigheter og for å synliggjøre nødvendigheten
676 av omstilling ovenfor de ansatte.

677 Vi må evne å legge til rette for å videreutvikle de bransjene og bedriftene vi allerede har, hvor vi i dag
678 har høy kompetanse i hele verdikjeder - på alle nivå og i alle ledd. Nye produkter og nye bedrifter
679 skapes oftest som avleggere av eksisterende bedrifters markedskunnskap og kompetanse.

680 I olje- og gassnæringen og i leverandørindustrien finnes viktig høy kompetanse for langsiktig å
681 omstille fra oljebasert industri til industri som blant annet kan utvikle og produsere teknologi og
682 utstyr til fornybar energi og havbasert matproduksjon. Den enorme kompetansen og den store
683 omstillingsevnen norsk oljeindustri representerer vil være helt nødvendig for å nå målene om ei
684 bærekraftig omstilling.

685 Norske industriprodusenter har et fortrinn i den globale konkurransen ved at produksjonen er basert
686 på fornybar energi. Det er en fordel, både for miljøet og norsk industri, at det gjøres
687 livssyklusanalyser ved innkjøp og valg av løsninger. Dette må utnyttes langt mer og bedre enn i dag.

688 Tilgang på kraft til stabile og forutsigbare priser er viktig for industriell utvikling. Energieffektivisering,
689 økt kraftproduksjon og et forsterket linjenett er de viktigste tiltakene for å bedre tilgangen på kraft
690 og sikre stabile priser.

691 **Trøndelag Arbeiderparti vil:**

- 692 - En nasjonal langsiktig strategi må ivareta at norsk kraft skal videreforedles i
- 693 industriproduksjon og industriarbeidsplasser i våre lokalsamfunn
- 694 - Kraftoverskuddet skal bidra til økt verdiskaping og sysselsetting i Norge
- 695 - Ervervsloven gjeninnføres og at prinsippet om næringsnøytralitet forkastes
- 696 - En aktiv næringspolitikk i stedet for skatteutt
- 697 - At virkemiddelapparatet i større grad rettes mot allerede eksisterende industri, for å sikre
- 698 utvikling, omstilling og knoppskyting
- 699 - Styrket ambisjon om å videreforedle våre marine naturressurser, skog og mineraler og
- 700 naturgitte råstoffer i jordbruket og reindrift for å videreutvikle og styrke
- 701 primærproduksjonen og industriarbeidsplasser i hele landet innen bionæringer og
- 702 matindustri
- 703 - Myndighetene utnytter offentlige anskaffelser med krav som innebærer at forskning- og
- 704 utviklingsaktiviteter styrkes og som igjen vil fremme industriell virksomhet
- 705 - Støtte flere klynger og innovasjonssystemer, både små og store – mer enn gründere som
- 706 enkeltvirksomheter
- 707 - Bedriftene må stimuleres til mer langsiktig satsing på kompetanseutvikling av sine ansatte.
- 708 Regnskapsreglene bør endres slik at virksomheter kan føre kompetanse som en investering
- 709 som kan avskrives over flere år (aktiveres)
- 710 - Sterkere regional forskningsaktivitet med prioritet til programmer som kobler det fremste av
- 711 internasjonal forskning med virksomheters erfaringsbaserte kompetanse
- 712 - Støtte sentre for deling av infrastruktur og kompetanse flere steder i landet, gjerne i
- 713 sammenheng med regionale læringsfabrikker og i tråd med forslag om Toppindustrisenter
- 714 - Gi incentiver til industriklynger som utvikler sirkulærøkonomiske samarbeid, der den ene
- 715 bedriftens avfall blir nabobedriftens ressurs
- 716

717 **Havbruk – arealavgift/produksjonsavgift**

718 Et flertall i Stortinget vedtok i juni 2017: «Stortinget ber regjeringen sette i gang et arbeid med å
719 utrede en avgift pr. kilo eksportert ubearbeidet fisk og komme tilbake til Stortinget i statsbudsjettet
720 for 2018, slik at vederlaget kan tre i kraft senest 1. juli 2018». Dette vedtaket baserte seg på et
721 representantforslag der det het: «Stortinget ber regjeringen i forslag til statsbudsjett for 2018 innføre
722 et vederlag som går til kommunene, på 25 øre pr. kilo produsert laks, ørret og regnbueørret innenfor
723 territoriallinjen».

724 Gjennomføring av vedtaket treneres med henvisning til internasjonale handelsavtaler og lignende.
725 Solide utredninger som er utført på oppdrag fra Nettverk fjord- og kystkommuner viser at dette er
726 ubegrunnet. Regjeringa og andre trenerer også ved å vise til det vedtatte havbruksfondet; «... *vi må*
727 *vente og se hvordan dette virker*». Det er det absolutt ingen grunn til, fordi det prinsipielt handler om
728 to vidt forskjellige ting:

- 729 - Havbruksfondet handler om innbetalt vederlag for kjøp av nye konsesjoner og vekst, som
730 omfordeler med 70 % til kommunene, 10 % til fylkene og resten beholdes av staten. Dette er
731 for øvrig innbetalinger av vederlag fra næringa som er høyst frivillig.
732 - Det andre er noe alle må betale, slik som det er med en ressursrente. Det handler om bruken
733 og beslaget av fellesskapets sjøareal – den kommunale sjøallmenningen.

734 **Trøndelag Arbeiderparti vil:**

- 735 - Oppfylle og gjennomføre intensjonen i Stortingets vedtak i juni 2017

736

737 **Pelsdyrnæringa – krav om forutsigbar næringspolitikk**

738 Regjeringen går inn for en tidfestet styrt avvikling av pelsdyrnæringa etter hestehandel på
739 bakrommet under regjeringsforhandlingene. Dette bare ett år etter Stortinget konkluderte med at
740 pelsdyrnæringen skulle opprettholdes samtidig som det ble innført nye krav til dyrevelferd med
741 tilhørende investeringer for de som utøver næringen. Dette gjør at forutsigbarheten blir totalt
742 fraværende.

743 **Trøndelag Arbeiderparti vil:**

- 744 - At pelsdyrnæringen skal videreføres som en viktig distriktsnæring med høy dyrevelferd
745 - Innføre importforbud av pels
746 - At Norge skal jobbe aktivt for internasjonal avvikling av pelsdyrfarmer
747 - At Norge skal jobbe aktivt for internasjonal avvikling av pelsdyrfarmer

748

749 **Arbeiderpartiet vil beholde og videreutvikle differensiert arbeidsgiveravgift**

750 Den norske arbeidsgiveravgiften er i dag regionalt differensiert, som et distriktpolitisk virkemiddel.
751 De enkelte kommunene er plassert i ulike soner, med tilhørende differensierte satser. Plasseringen
752 har blant annet sammenheng med befolkningstetthet, sysselsetting og økonomisk vekst i hver enkelt
753 kommune. Ordningen har som mål å stimulere arbeidsmarkedet i distriktene, som igjen gir grunnlag
754 for økt bosetting.

755 Arbeiderpartiet står for en aktiv og målrettet distrikts- og regionpolitikk som skal sikre arbeidsplasser
756 og utvikle distriktenes ressurser, kvaliteter og muligheter. Distriktpolitikken skal trygge eksisterende
757 arbeidsplasser og bidra til nyskaping og utvikling. En aktiv satsing på distriktene reduserer
758 sentraliseringspresset og belastningen på byene. Som en del av Arbeiderpartiets distriktpolitikk, slås
759 det allerede fast at den graderte arbeidsgiveravgiften og investeringstilskuddene til distriktene må
760 beholdes. Kommunereformen skaper imidlertid nå nye utfordringer for oss, som må løses dersom vi

761 også i framtida ønsker å satse på distriktene. Ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift er truet,
762 og går en uviss fremtid i møte.

763 Den neste revideringen av arbeidsgiveravgiftsonene vil skje med virkning fra 1. januar 2021, som
764 følge av at EU reviderer sitt regelverk for regionalstøtte. Frem til da, har kommunal- og
765 moderniseringsdepartementet utarbeidet en overgangsordning som innebærer at satsen på
766 arbeidsgiveravgift i de nye kommunene vil bli videreført innenfor de «gamle» kommunegrensene,
767 frem til neste revisjon av sonene.

768 I likhet med næringslivet, er Trøndelag Arbeiderparti bekymret for at muligheten for å differensiere
769 arbeidsgiveravgiften kan påvirkes av kommunereformen og bli begrenset kraftig fra og med 2021.
770 Den differensierte arbeidsgiveravgiften er ett av mange viktige verktøy som både kan - og må - tas i
771 bruk for å opprettholde bosetningen og sørge for vekst i distriktene.

772 **Trøndelag Arbeiderparti vil:**

- 773 - Jobbe for at ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift videreføres
- 774 - Videreutvikle ordningen slik at det kan tillates en differensiering også innad i kommuner med
- 775 store interne forskjeller

776

777

778 **7 Namdal og Fosen tingrett må bestå**

779 I regjeringserklæringen i H/FrP/V-regjeringen heter det at en nok en gang skal «*vurdere dagens*
780 *organisering av domstolene og kriminalomsorgen*» fordi de ønsker en «*mest mulig effektiv og*
781 *ubyråkratisk justissektor*». I praksis betyr det at Namdal og Fosen tingrett nok en gang er i fare for
782 nedleggelse.

783 Det er igangsatt en ny runde med en ny kommisjon administrativt i domstolsapparatet som igjen skal
784 se på domstolsstrukturen. Om regjeringens målsetting nedfelt i regjeringens politiske plattform,
785 punkt 4 om justis og beredskap skal oppfylles, så må Namdal og Fosen tingrett bestå. Her heter det
786 blant annet at "*Justispolitikken skal sikre den enkeltes krav på rettssikkerhet, rettferdighet og likhet*
787 *for loven.*» Videre heter det: «*I tråd med regjeringsplattformens ønske om å delegere og*
788 *desentralisere mer ansvar og flere oppgaver til kommunene, må man i ønske om mer effektive*
789 *domstoler passe på at også rettsikkerheten til innbyggerne ivaretas.*"

790 En nedleggelse vil øke kostnadene ved saksavviklingen, særlig pga. reiseavstander i et geografisk
791 stort distrikt. Nedleggelse vil derfor ikke frigjøre midler eller føre til raskere saksbehandling. En ev.
792 nedleggelse av domstolen vil sende et signal om at regjeringen bygger ned Namsos, Namdalen og
793 Fosen. Et slikt signal vil være svært negativ for vekstkraften i de regionene.

794 Vi kan ikke se at det vil være særlig prosessøkonomisk med en nedleggelse. I det lange løp risikerer
795 en at det vil få betydning for deltakelse fra alle distrikt, hvis meddommere vil måtte bruke vesentlig
796 mer reisetid enn de gjør i dag. En risikerer at slike oppdrag ikke lenger vil være særlig attraktive for
797 disse. Det igjen vil få betydning for avviklingen av straffesaker, ut fra prinsippet om at tiltalte skal
798 "dømmes av sine egne". En eventuell nedleggelse vil også få en negativ påvirkning på etablering av
799 advokater.

800 Domstolsadministrasjonen har tidligere hevdet at folk flest svært sjelden har behov for å besøke
801 tingrettene. Dette stemmer dårlig med publikumstilfanget en fortsatt opplever hos domstolene i

802 distriktene. Tingretten har fortsatt oppgaver bl.a. med skifteforvaltning, herunder dødsbo, og har
803 fortsatt daglig forespørsler fra publikum bl.a. i forhold til det praktiske og formelle om hvordan en
804 skal gå frem når en har mistet sine nærmeste. For publikum er det åpenbart en oppside å kunne få et
805 personlig møte med saksbehandler i nærheten for eksempel når en har mistet noen og skal starte
806 arbeidet med å skifte bo.

807 Domstoladministrasjonens egen statistikk viser at disse tingrettene leverer bra på alle områder de
808 måles på, både med tanke på saksavvikling, tidsbruk/ressursbruk per sak og økonomi. Det er med
809 andre ord ikke noe å utsette på dagens produksjon og dagens ressursinnsats. Det har heller ikke vært
810 noen utfordring å rekruttere og beholde dommere til Namdal tingrett.

811 I utredningen som ble foretatt i 2000/2001 ble det grundig vurdert hvor mange domssogn det var
812 behov for. Det ble da besluttet at disse tingrettene skulle bestå. Hovedbegrunnelsen for det var
813 geografi og avstander. Særlig med tanke på befolkningen i ytterkantene av fylket ble det vurdert
814 nødvendig og hensiktsmessig med dagens struktur.

815 Geografien har ikke endret seg. Avstandene er de samme i dag. Det nye må eventuelt være at
816 behovet for disse domstolene er sterkere enn før, hensett den sentraliserende utviklingen i
817 samfunnet generelt. Justissektoren er i endring, bla med full digitalisering for behandling av
818 straffesaker.

819 **Trøndelag Arbeiderparti vil:**

- 820 - Sikre grunnlaget for to domstoler i norddelen av Trøndelag og på Fosen
- 821 - Sikre fullfaglige domstoler i distriktene der hensynet til rettssikkerheten tilsier en rimelig
822 nærhet til domstolen
- 823 - Kreve en politisk behandling når den administrative kommisjonens arbeid er ferdig

824 **8 Helsetjenester for alle**

825 Gode levekår og økonomisk vekst har ført til at befolkningen i Norge er friskere enn tidligere og lever
826 lengre. Det har vært en klar levekårsforbedring i Norge i de siste 25 årene, folks inntekt og formue
827 har økt kraftig og befolkningens materielle standard er forbedret. Arbeiderpartiet mener at gode
828 offentlige helsetjenester som gir befolkningen tilgang til helsetjenester på like vilkår, er en av
829 grunnpillarene i vårt velferdssamfunn. Det velferdsgodet risikerer å bli en salderingspost for å
830 finansiere skatte- og avgiftskutt for de som har mest fra før.

831 Alle innbyggere i Norge, uavhengig av den enkeltes økonomiske evne, skal ha lik tilgang på medisiner
832 mot alvorlig og livstruende sykdom. Det må stilles strengere krav til legemiddelindustrien om å tilby
833 medisiner til en overkommelig pris.

834

835 **Eldreomsorg**

836 Trøndelag Arbeiderparti er bekymret for at de oppgavene som kommunene nå skal løse innenfor sine
837 stramme budsjetter vil ramme de svakeste eldre. Ifølge beregninger gjort av SSB vil noen kommuner
838 ha en befolkningsutvikling der en av tre er over 70 år i 2040. Det kreves en omstilling innen helse og
839 omsorg slik at bygningsmasse blir bedre tilpasset dagens og morgendagens omsorgsbehov og
840 velferdsteknologi må gis større plass. Det vil være rift om de utdannede innen helse og
841 omsorgssektoren og man vil ha et øket behov for flere innen pleie og omsorg.

842 **Trøndelag Arbeiderparti vil:**

- 843 - Prioritere ei satsing på utvikling av velferdsteknologi samt sikre tilstrekkelig kompetanse
844 blant ansatte til å ta det i bruk
- 845 - At fellesskapet skal ta ansvaret for utviklingen av eldreomsorgen.
- 846 - Sikre en rettferdig fordeling av omsorgsressurser
- 847 - Øke innsatsen for å forebygge ensomhet og svekket sosialt liv blant eldre.
- 848 - Øke rekruttering til helse- og omsorgsyrtet.

849

850 **Ruspolitikk**

851 Brukerstyring og brukervedvirkning må være viktige prinsipper i norsk rus- og sosialpolitikk.
852 Arbeiderpartiet mener at man må gå fra å behandle rusavhengige som kriminelle til å anse
853 rusavhengighet som en lidelse. Bruk av narkotika skal ikke lenger straffes, men behandles.
854 Arbeiderpartiet støtter flertallet i Stortinget som gjør en historisk omlegging av norsk
855 narkotikapolitikk, og vil overføre ansvaret fra justis til helse. Vi bør etterstrebe flere lavterskeltilbud
856 som bidrar til at rusavhengige kommer i kontakt med hjelpeapparatet. For å forhindre rekruttering til
857 rusmiljøet, må det satses på sterkt forebyggende arbeid. Dette arbeidet bør starte allerede på
858 småtrinnet i barneskolen, og bli kontinuerlig fulgt opp gjennom skoleløpet i tett samarbeid med
859 foreldre.

860 **Trøndelag Arbeiderparti vil:**

- 861 - Endre lovverket slik at behandling erstatter fengselsstraff for bruk og besittelse av
862 brukerdoser
- 863 - Opprette et helse- og overdoseteam som kan drive holdningsskapende arbeid og spredning
864 av informasjon, helsetjeneste for rusmisbrukere og utlevere rent utstyr
- 865 - Opprette trygge brukerrom i byer
- 866 - Satse på forebyggende arbeid fra tidlig alder

867

868 **Tannhelse**

869 God tannhelse er viktig og det er avgjørende at alle innbyggere i Norge har tilgang til tannbehandling.
870 Det er nødvendig å sikre at utsatte grupper og mennesker med lav inntekt får nødvendig
871 tannbehandling og at den omfattes av refusjonsordning, tilsvarende refusjonsordning for annen
872 nødvendig medisinsk behandling.

873 **Trøndelag Arbeiderparti vil:**

- 874 - Styrke det forebyggende arbeidet for god folketannhelse
- 875 - Innføre skjermingsordninger på tannhelseutgifter til personer med svak økonomi og dårlig
876 tannhelse
- 877 - Forbedre ordningene for refusjon gjennom folketrygden til spesielle diagnoser
- 878 - Bygge ut den offentlige tannhelsetjenesten slik at flere voksne kan få behandling i offentlig
879 regi
- 880 - Styrke tilsynet for å unngå overbehandling
- 881 - At det regionale nivået skal ha ansvar for tannhelse

882

883 **Styrke psykisk helsevern for barn og unge**

884 Arbeiderparti krever fortsatt styrking av målrettede tiltak rettet mot barn og unges psykiske helse.
885 Regjeringens manglende oppfølging og satsning på barn og unges psykiske helse, rammer barn og
886 unge som har behov for hjelp.

887 Barne- og Ungdomspsykiatrisk Poliklinikk (BUP) og Oppvekstprogrammet i Nord-Trøndelag, signerte
888 19. september 2014, en samarbeidsavtale om utvidet skolehelsetjeneste. Et prosjekt med tanken om
889 å gi tidlig hjelp for psykososiale problemer i videregående skole. Målet var å oppdage elever med
890 psykososiale problemer så tidlig som mulig, gi tilbud om vurdering og behandling i
891 skolehelsetjeneste, eventuelt henvisning videre til spesialist- helsetjenesten.

892 Tilbudet ble gitt i form av lavterskel samtale og vurderingstilbud til elever i videregående skole og
893 veiledning til lærere og miljøpersonale. Resultatet ble et bedret samarbeid på tvers av linjer og
894 etater, raskere og bedre tilpasset hjelp til elever ved de videregående skolene. Tiltaket står nå i fare
895 for å avvikles.

896 Trøndelag Arbeiderparti ønsker å øke fokus og satsning på tiltak rettet mot barn og unges psykiske
897 helse for å hindre en negativ utvikling av utenforskap og psykisk lidelse hos barn og unge.

898 **Trøndelag Arbeiderparti vil:**

- 899 - Være en pådriver for målrettede tiltak i arbeidet med styrking av barn og unges psykiske
900 helse

9 Et verdig og rettferdig arbeidsliv med faste ansettelse og ei lønn å leve av

Arbeiderpartiets viktigste oppgave er arbeid til alle. Arbeid gir den enkelte frihet og finansierer fellesskapsløsningene våre. Skal vi lykkes også i fremtiden er det avgjørende å skape et mer inkluderende arbeidsliv med hele faste stillinger. Men på mange områder går utviklingen i gal retning. Høyre og Fremskrittspartiet har fremmet en rekke angrep på arbeidstakernes trygghet og frihet. De ti prosent lavest lønnede i privat sektor har ikke hatt kjøpekraftsforbedring på 7 år. Rekrutteringen til viktige utdanninger som murer, tømmer og maler svekkes samtidig som vi kommer til å mangle titusener av fagarbeidere om få år. Og blant stadig flere grupper i arbeidslivet fortrenses faste ansettelse av innleie fra bemanningsselskaper. Denne utviklingen kan ikke fortsette. Det er behov for en stor opprydningsjobb i det norske arbeidslivet.

Grunnlaget for den norske samfunns- og arbeidslivsmodellen har vært høy organisasjonsgrad blant bedrifter og arbeidstaker og landsdekkende tariffavtaler som har satt normen for lønns- og arbeidsvilkår. Vi har utviklet en arbeidslivskultur med selvstyrte arbeidere hvor kompetanse basert på erfaring og samspill mellom fagarbeidere, funksjonærer og ledelse. Vi har utviklet et arbeidsliv som har vært bygd på tillit og respekt mellom arbeidsgiver og arbeidstaker, og der arbeidstakere har vært involvert i strategivalg og den daglige driften gjennom avtaleverk og representasjon i bedriftsstyrer. Gjennom dette har vi skapt høy produktivitet-, og nyskappings- og omstillingsevne

Men denne modellen er satt under press, som følge av et stadig mer midlertidig arbeidsliv, oppsplitting og uklare eierforhold, migrasjon og svakere organisasjoner i arbeidslivet både på fagforenings- og arbeidsgiversiden.

Vi trenger et arbeidsliv og arbeidsgivere som satser på faste ansatte, rekrutterer og utdanner, satser på kompetanseheving, er opptatt av kvalitet og kunnskap og som ivaretar arbeidstakeren til pensjonsalderen. I stedet for lavlønnskonkurranse i Norge og internasjonalt må vi satse på fagarbeiderne, økt bedriftsdemokrati og medbestemmelse. Dette vil og skal være en stor konkurransefordel for norske virksomheter og for Norge som samfunn.

Et seriøst og organisert arbeidsliv

Trøndelag Arbeiderparti er bekymret for den fallende organisasjonsgraden i arbeidslivet. Dette svekker omstillingsevnen og produktiviteten. Det er behov for kraftfulle tiltak for å øke organiseringen i arbeidslivet.

Ansatterepresentasjon i bedriftenes styrer er viktig både for et godt styrearbeid og for et godt samarbeid i virksomheten. Ansattes rett til å velge medlemmer til selskapets styre er en av flere ordninger som skal sikre ansattes medbestemmelse i norsk arbeidsliv

Trøndelag Arbeiderparti vil at:

- Fagforeningsfradraget økes
- Kollektiv søksmålsrett gjeninnføres
- Lokale bedriftseiere oppfordres til å følge norsk lov om ansatterepresentasjon i bedriftsstyret
- Bedriftsdemokratiet gjenopprettes og videreutvikles

942 **Lovfestet rett til heltidsstillinger**

943 Norge står i ei deltidskrise både i privat og offentlig sektor. Kun halvparten av de ansatte i kommune-
944 Norge har fast, hel stilling. Andelen kvinner som jobber heltid er 46 %, menn 67 %, mens
945 heltidsandelen for kommune-Norge under ett ligger på 51 %.

946 Å tilby små stillinger er dårlig arbeidsgiverpolitikk. Det er også respektløst overfor alle kvinnene som
947 fratas mulighetene til å ha en trygg og forutsigbar inntekt.

948 Med faste og hele stillinger vil kommunene fremstå som en mer attraktiv arbeidsgiver ved
949 rekruttering av ny arbeidskraft. Det blir viktig i en tid der alle framskrivninger viser at det er stort
950 behov for flere ansatte i disse yrkene.

951
952 Flere heltidsstillinger bygger også opp under offentlige tjenester av høy kvalitet. Det vil alltid være
953 bedre å forholde seg til noen få ansatte, og ikke mange forskjellige i barnehagen, skolen eller
954 innenfor eldre omsorg. Trøndelag Arbeiderparti mener at arbeidsgivere og folkevalgte kan og bør
955 gjøre mer for å sikre at det skapes en heltidskultur. På nasjonalt nivå bør det innføres en lovfestet
956 rett til heltid.

957 Økt grunnbemanning er et svært viktig tiltak for å sikre retten til heltid. Økt kompensasjon vil også
958 være et godt grep for å motivere til heltidsarbeid, samtidig som det sikrer tilstrekkelig kompetanse
959 på kveld, natt og i helger.

960 **Trøndelag Arbeiderparti mener at:**

- 961 - Det bør innføres en lovfestet rett til heltid
- 962 - Kommunene og fylkeskommunen som hovedregel bør tilby faste ansettelser og
963 heltidsstillinger, og at grunnbemanningen økes slik at sykefraværet går ned.
- 964 - Kommunene og fylkeskommunen bør vurdere å opprette egne vikarpooler for å sikre at også
965 vikarene får ryddige arbeidsforhold med heltidsjobber og fulle rettigheter.
- 966 - Alle kommunalt og fylkeskommunalt ansatte bør tilbys *kompetanseheving*, og fagopplæring
967 av ufaglærte må styrkes.
- 968 - Det bør være et mål at 80% av stillingene innen helse- og omsorgstjenesten er
969 heltidsstillinger innen 2025.
- 970 - Heltid/deltid-problematikken bør synliggjøres i beregningsgrunnlaget for
971 kommuneøkonomien, slik at aktivitetsutviklingen i kommunesektoren bedre reflekterer den
972 reelle aktiviteten i kommune-Norge. Deltidskrise må synliggjøres gjennom bedre
973 statistikkgrunnlag og kostnadsanalyser, slik at det er mulig å følge heltidsutviklingen på
974 makroøkonomisk nivå i Norge.
- 975 - Det bør gis økte frie midler til kommunene, og kommune-Norge bør tilbys kunnskap om
976 turnusplanlegging og trepartssamarbeid som virkemiddel for å nå målet om en heltidskultur.
- 977 - Gode prosesser med tillitsvalgte vil være avgjørende for å bygge heltidskultur. HTA 2.3.1 må
978 revideres, og åpningen for å unngå drøfting med tillitsvalgte bør fjernes.

979

980 **Bemanningsbyrå**

981 Innleie av arbeidskraft er vanligere enn faste ansatte innenfor enkelte områder og dette brer om seg
982 i flere og flere sektorer. Innleie må begrenses til behov som oppstår i bedriften, som er utenfor
983 bedriftens kjernevirksomhet eller vikarer for navngitte personer i bedriften.

984 **Trøndelag Arbeiderparti vil at:**

- 985 - Arbeidsmiljøloven paragraf 14-12 endres slik at det innføres forbud mot innleie innenfor
986 geografiske eller bransjemessige områder hvor sosial dumping og ulovlig bruk av

- 987 bemanningsbyrå er omfattende. Hvis dette ikke fører frem innføres et generelt forbud mot
988 innleie fra bemanningsbyråer
- 989 - Innleie begrenses til å gjelde ekstraordinære bemanningsbehov, behov for kompetanse
990 utenfor bedriftens kjernevirksomhet eller vikar for navngitte personer
 - 991 - Adgangen til innleie begrenses slik at kun virksomheter som er bundet av landsomfattende
992 tariffavtale med fagforening med innstillingsrett, kan inngå skriftlig avtale om tidsbegrenset
993 innleie, og at virksomheten og bemanningsforetaket på forespørsel fra Arbeidstilsynet skal
994 fremlegge dokumentasjon på at virksomheten er bundet av tariffavtale med fagforening med
995 innstillingsrett, og at det er inngått avtale med de tillitsvalgte
 - 996 - Arbeidsgiveransvaret tydeliggjøres i loven
 - 997 - Den generelle adgangen til midlertidige ansettelser fjernes
 - 998 - Det innføres forbud mot nulltimerskontrakter
 - 999 - Arbeidsmiljøloven styrkes med en tydelig definisjon av faste ansettelser, hvor fast ansettelse
1000 innebærer at ansettelsen er løpende og at lovens regler om opphør av arbeidsforhold
1001 gjelder. Fast ansettelse uten lønn mellom oppdrag oppfyller ikke lovens krav til fast
1002 ansettelse
 - 1003 - Det innføres en plikt for arbeidsgiver til å gi forutsigbarhet for arbeid og inntekt gjennom en
1004 arbeidsplan og som forhindrer kontrakter der arbeidstakere er fast ansatt med den
1005 konsekvens at de må stå til disposisjon hele tiden og likevel ikke være sikret mer enn en
1006 deltidsjobb
 - 1007 - At Arbeidstilsynet gis hjemmel til å føre tilsyn med innleie og utleie, samt
1008 sanksjonsmuligheter ved ulovlig innleie

1009

1010 **Kamp mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet**

1011 Trøndelag Arbeiderparti mener at arbeidslivskriminalitet er et betydelig samfunnsproblem som må
1012 bekjempes. Trøndelag Arbeiderparti mener at alle kommunene og fylkeskommunen bør innføre et
1013 regelverk med krav til leverandører som sikrer faste ansettelser, høy organisasjonsgrad, ryddige
1014 lønns- og arbeidsvilkår, bruk av faglærte og lærlinger, godt HMS arbeid mm. Det må lages systemer
1015 for oppfølging av kontraktskravene og innkjøpere i kommunen må ha opplæring og kunnskap for
1016 riktig innkjøpskompetanse. Et tett samarbeid med kontrolletatene er viktig for en effektiv kontroll og
1017 deling av opplysninger. Trøndelag Arbeiderparti vil arbeide for at Trøndelag blir en ledende region i
1018 kampen mot arbeidslivskriminalitet og sosial dumping.

1019 Trøndelag Arbeiderparti ber KS ta sitt samfunns- og lederansvar for å etablere strengere og mer
1020 enhetlige regler ved kommunale og fylkeskommunale anbud. I tillegg bes KS sikre at kommunenes og
1021 fylkeskommunens kontroll av at reglene følges, styrkes og at informasjon om useriøse og kriminelle
1022 aktører deles mellom kommunene. Partene i arbeidslivet må tas med i KS sitt arbeid for bedre
1023 seriøsitetsregler. Trøndelag Arbeiderparti oppfordrer sine representanter i KS til å ta opp saken i KS
1024 Trøndelag og KS nasjonalt.

1025 **Trøndelag Arbeiderparti vil at:**

- 1026 - Alle kommunene og fylkeskommunen innfører seriøsitetskrav ved anbud og anskaffelser, og
1027 at disse etterleves
- 1028 - Innkjøpskompetansen i kommuner og fylkeskommuner styrkes
- 1029 - Innkjøpsmakten benyttes for å skape et arbeidsliv fritt for sosial dumping og med fokus på
1030 kompetanse og rekruttering av ungdom
- 1031 - Kommunene og fylket inngår samarbeidsavtaler med skatteetat og arbeidstilsynet for deling
1032 av kunnskap

- 1033 - A-krimsentrene styrkes med ressurser og bedre informasjonssamarbeid. Taushetsplikten
1034 mellom etatene bør oppheves ved A-krimsentrene
1035 - Det innføres krav om HMS-kort fra første dag, og system for elektronisk
1036 mannskapsoppfølging
1037 - At det gjennomføres flere kontroller for å avdekke sosial dumping og arbeidslivskriminalitet
1038

1039 Trøndelag Arbeiderparti er kjent med at EU-kommisjonen har fremmet forslag om et europeisk
1040 arbeidsmarkedsbyrå, etter påtrykk fra europeisk fagbevegelse. Trøndelag Arbeiderparti ber
1041 Arbeiderpartiet og LO om å følge prosessen tett og undersøke om forslagene innebærer at kampen
1042 mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet som følge av forslaget kan styrkes, samt få en avklaring
1043 av at en slik etablering ikke innebærer noen form for myndighetsoverføring eller
1044 suverenitetsavståelse. Trøndelag Arbeiderparti mener at handlingsrommet i EØS-avtalen og andre
1045 internasjonale forpliktelser bør utnyttes bedre for å sikre et trygt og anstendig arbeidsliv. Dersom det
1046 oppstår konflikt mellom krav som stilles og våre mål for arbeidslivet, skal hensynet til arbeidstakerne
1047 veie tyngst.

1048

1049 **Arbeidstid**

1050 Neste år feirer 8-timers-dagen 100 årsjubileum. 8-timers-dagen er under sterkt press. Høyre og FrP-
1051 regjeringens endringer i arbeidsmiljøloven legger opp til lange arbeidsdager uten ekstra betaling, og
1052 ansatte i flere bransjer skal jobbe på søndager.

1053 **Trøndelag Arbeiderparti vil at:**

- 1054 - Normalarbeidsdagen beskyttes, verne om 8-timers-dagen
1055 - Godkjenning av arbeidstidsordninger og turnuser som går utover normal arbeidstid skal være
1056 forbeholdt forbundene eller bedrifter som er bundet av landsdekkende tariffavtale med
1057 fagforening med innstillingsrett.
1058 - Arbeiderpartiet skal være garantist mot ytterligere utvidelse av søndagsåpne butikker, og
1059 bevaring av søndagen som alminnelig fridag

1060

1061 **Likelønn**

1062 Det er fortsatt store lønnsmessige forskjeller mellom kvinner og menn i arbeidslivet, lik lønn for likt
1063 arbeid har alltid vært viktig for Arbeiderpartiet, forskjellene mellom menn og kvinner må utjevnes.

1064 **Trøndelag Arbeiderparti vil at:**

- 1065 - Norge innfører lov om likelønn som gjør det ulovlig å betale menn og kvinner forskjellig lønn
1066 for likt arbeid og lik ansiennitet

1067

1068 **Ny beregningsmodell for dagpenger for arbeidsledige og permitterte**

1069 Utbetaling av dagpenger for arbeidsledige og permitterte er et kritisk sikkerhetsnett for de som av
1070 ulike grunner havner midlertidig uten jobb. Da er dagpengene et nødvendig pusterom, og de gir et
1071 handlingsrom slik at mennesker kan fortsette å leve med hodet over vann mens de jobber seg tilbake
1072 til arbeidsmarkedet.

1073 Med dagens ordning faller retten til dagpenger bort om du jobber mer enn 50% i en 14-dagers
1074 periode, det plutselige spranget fra 50 % til 100 % reduksjon skaper et svært vanskelig skille å

1075 forholde seg til. Et skille som tvinger arbeidstaker til å passe seg fra «å jobbe på feil måte», og hvor
1076 små tilfeldigheter kan utgjøre store forskjeller i arbeidstakers økonomi.

1077 Vi må ha en dagpengeordning som oppfattes logisk og rettferdig av brukerne, og som ikke
1078 forskjellsbehandler på bakgrunn av tilfeldigheter. Det bør dessuten åpnes opp for at arbeidssøkere
1079 kan ta studiepoeng mens de mottar dagpenger, i tråd med stortingsflertallets vedtak.

1080 **Trøndelag Arbeiderparti vil at:**

1081 - Utrede en alternativ og bedre beregningsmodell for dagpenger

1082

1083 **Tjenestepensjon**

1084 For Arbeiderpartiet er det viktig at alle arbeidstakere skal ha en verdig pensjon både økonomisk og
1085 helsemessig. Dagens OTP-ordning har flere svakheter, arbeidstakeren tar all risiko for avkastning, det
1086 føres ikke kontroll med om lovpålagt ordning blir innbetalt av bedriftene. De som tjener dårlig,
1087 deltidsansatte, midlertidig ansatte og de under 20 kommer dårlig ut, og skifter du jobb, så får du ikke
1088 med deg ordningen du har over i ny jobb. Dette må rettes opp.

1089 **Trøndelag Arbeiderparti vil at:**

1090 - Det gis pensjonsopptjening fra første krone og første time
1091 - Det etableres fellesordninger der arbeidstakere kan flytte med pensjonsordningen ved
1092 jobbskifte
1093 - Det etableres gode tilsyn og sanksjonsordninger som motvirker at arbeidsgivere ikke
1094 etablerer eller betaler inn de ansattes tjenestepensjon

1095

1096

1097 **Trøndelag Arbeiderparti vil i forbindelse med Kommune- og Fylkestingsvalget 2019 jobbe for at**
1098 **Trøndelag blir den fremste regionen for et trygt og anstendig arbeidsliv.**

1099 **Trøndelag Arbeiderparti vil:**

1100 - Vedta egne regler for innkjøp i kommuner og fylket som fremmer seriøse aktører som tar
1101 samfunnsansvar, som forhindrer lavlønnskorrupsjon og som fremmer faste ansettelser.
1102 - Sette konkrete mål om antall lærlinger for å sikre kommunene ansatte med god kompetanse
1103 og at ungdom får mulighet til å fullføre utdanningen
1104 - Ha nært og forpliktende samarbeid med Skatteetaten, Arbeidstilsynet, A-krim, NAV Kontroll
1105 og politiet for å bekjempe arbeidslivskriminalitet
1106 - I samarbeid med partene jobbe for at tillit til de ansattes kompetanse fører til mindre
1107 unødvendig kontroll og rapportering
1108 - Sikre at de ansatte i kommuner og fylket får mulighet til å holde seg faglig oppdatert for å
1109 kunne gi bedre tjenester til innbyggerne
1110 - At arbeid for heltidskultur, særlig i eldreomsorgen, skal være en hovedprioritet for alle
1111 kommuneparti
1112 - Ha et lokalt trepartssamarbeid for å involvere de ansatte i utviklingen av tjenestene og
1113 arbeidslivet
1114 - Sikre trygg omstilling og utvikling når arbeid digitaliseres eller automatiseres, eller dersom
1115 livssituasjonen gjør det nødvendig å endre arbeidsoppgaver

1116 **10 En ny og tydelig distriktspolitikk**

1117 For å sikre verdiskapingen i Norge trengs en helhetlig distriktspolitikk som bidrar til at folk og
1118 bedrifter er nært de naturressursene vi skal leve av i framtida. Fjorårets stortingsmelding fra H/FrP-
1119 regjeringen «Bærekraftige byar og sterke distrikt», svarer ikke tydelig nok på distriktenes særlige
1120 utfordringer. Regjeringen fører en sentraliseringspolitikk som svekker lokalsamfunnene i distriktene
1121 sine muligheter til å utvikle attraktivitet for bosetting, arbeidsplasser og gode velferdstjenester.
1122 Regjeringen har svekket fylkeskommunenes rolle som regional utviklingsaktør gjennom kutt i
1123 regionale utviklingsmidler, kutt i bevilgninger til digital infrastruktur, og en kraftig underfinansiering
1124 av fylkesveiene. Regjeringens forslag til ny distriktsindeks i inntektssystemet til kommunene vil gi
1125 mange distriktskommuner betydelig dårligere økonomi. Denne distriktsfiendtligheten må stoppes.
1126 Det oppleves at forskjellene mellom by og land øker og at man ikke er likestilte med hensyn til ulike
1127 velferdstilbud.

1128 **Trøndelag Arbeiderparti vil:**

- 1129 - At de regionale utviklingsmidlene økes, for å sikre fylkeskommunene gode muligheter til å
1130 stimulere næringslivet i distriktene
- 1131 - At inntektssystemet til kommunene sikrer at avstandsulempen og andre særlige
1132 distriktsutfordringer blir bedre ivarettatt
- 1133 - At distriktspolitiske virkemidler som differensiert arbeidsgiveravgift, investeringsstøtte fra
1134 Innovasjon Norge o.l. videreutvikles, særlig med tanke på utfordringene til sammenslåtte
1135 kommuner
- 1136 - At flere statlige arbeidsplasser som ikke må være i Oslo flyttes til andre deler av landet
- 1137 - Ha en distriktspolitikk som fremmer verdiskaping og som ivaretar distriktenes behov. En
1138 større andel av verdiskapingen som skjer i distriktene må derfor komme distriktene til gode
- 1139 - At pendlerfradraget økes tilbake til tidligere nivå

1140

1141 **Kraftkommuner må sikres sin rettmessige andel av verdiskapningen**

1142 Det har historisk vært bred politisk enighet om at de kommunene som avstår sine naturressurser til
1143 storsamfunnet skal beholde en andel av verdiskapingen. Særlig innenfor vannkraftproduksjonen har
1144 vi slike ordninger. Denne samfunnskontrakten mellom selskapene, staten og kommunene har de
1145 siste årene vært i endring, og staten har tilegnet seg gradvis mer av skatteinntektene på bekostning
1146 av kommunene.

1147 Både eiendomsskatten, grunnrenteskatten og naturressursskatten er gjennom de siste årene endret
1148 til ulempe for distriktene.

1149 Trøndelag Arbeiderparti vil gjenopprette den historiske balansen og sørge for at vertskommunene
1150 beholder sin rettmessige verdiandel gjennom robuste verdisikrede ordninger.

1151 Regjeringen har varslet et ekspertutvalg for å bedre rammevilkårene for energibransjen. Det er ikke
1152 tilstrekkelig. Forarbeider til endringer i beskatning av energibransjen må skje i lovutvalg slik at
1153 prosessen sikres folkevalgt demokratisk styring.

1154 **Trøndelag Arbeiderparti vil:**

- 1155 - At det nedsettes et hurtigarbeidende lovutvalg med mandat som sikrer at distriktenes andel
1156 av verdiskapningen opprettholdes og forankres i lovbestemte ordninger.

1157 Trøndelag Arbeiderparti ber det nye styret utarbeide tydelige innspill til Arbeiderpartiets
1158 distriktsutvalg for en ny og offensiv distriktpolitikk, for å nå Arbeiderpartiets mål om vekst og
1159 lønnsomme arbeidsplasser og likeverdige velferdstjenester i hele landet.

1160

1161

1162 **11 Omstilling i Posten**

1163 Trøndelag Arbeiderparti registrerer at regjeringen foreslår å halvere antall omdelingsdager for
1164 brevpost.

1165 Det er ingen tvil om at Posten står ovenfor store omstillingsutfordringer. Dette forsterkes av dagens
1166 regjering.

1167 Det må være et mål at eventuelle nedbemanninger løses uten oppsigelser. Forutsetningen er at en
1168 får tid og penger til en god omstillingsprosess.

1169 Det er også en forutsetning at en finner alternative løsninger for næringsliv og distriktssamfunn for å
1170 få likeverdige konkurransevilkår

1171 **Trøndelag Arbeiderparti vil:**

- 1172 - At det gis tid til å sikre at omstillingsprosessen gjennomføres på en god måte.
- 1173 - At Posten skal bruke deler av overskuddet i selskapet på gode omstillingsprosesser.
- 1174 - At det innarbeides hensiktsmessige kompenserende tiltak i den endelige beslutningen.
- 1175 - At regjering og storting etterlever vedtaket om å finansiere de bedriftsøkonomiske
- 1176 ulønnsomme delene av de samfunnspålagte posttjenestene (merkostnadene).

1177

1178

1179 **12 Strategiske varer**

1180 Arbeiderpartiet er tilhenger av at Norge skal ha en egen forsvarsindustri – av beredskapshensyn for
1181 vårt eget forsvar, for viktige arbeidsplasser og eksportinntekter, og for å kunne utnytte
1182 forsvarsindustriens teknologiutvikling i andre bransjer. Samtidig skal Norge ha et meget strengt og
1183 tydelig regelverk for eksport av strategiske varer. Våpen skal ikke selges til land hvor det er krig eller
1184 krig truer eller til land hvor det er påvist alvorlige brudd på menneskerettighetene. Målet er å innføre
1185 sluttbrukererklæring for alle land og vi vil arbeide for at dette blir en norm internt i Nato. Trøndelag
1186 Arbeiderparti mener Norge bør være en pådriver for å øke oppslutningen om og styrke
1187 gjennomføringen av FNs våpenhandelstraktat.

1188 **Trøndelag Arbeiderparti vil:**

- 1189 - At Norge bør lede an for å få etablert et internasjonalt regelverk som følger og regulerer den
- 1190 teknologiske utviklingen av hel- og halvautonome våpensystem
- 1191 - At Norge stanser all eksport av våpen og forsvarsmateriell til land som deltar i borgerkrigen i
- 1192 Jemen
- 1193 - Det skal kreves sluttbrukererklæring fra alle land vi eksporterer strategiske varer til og
- 1194 arbeide for at dette blir normen internt i Nato

1195 **13 Energi for fellesskapet**

1196 Norge er en stor energinasjon. Norge har halvparten av Europas vannmagasinkapasitet og enorme
1197 vindressurser, og over 75% av den norske strømprøduksjonskapasiteten er regulerbar. I over 100 år
1198 har vannkraften vært Norges viktigste fellesskapsressurs. Etter finanskrisen har svakere
1199 forbruksutvikling og økt kraftprøduksjon bidratt til et voksende kraftoverskudd som vi eksporterer til
1200 det europeiske markedet. Norge er verdens tredje største eksportør av naturgass og forsyner EU med
1201 om lag 25% av det totale

1202 gassforbruket. Internasjonalt samarbeid på energiområdet er viktig fordi det trygger
1203 energisikkerheten og balansen i strømnettet i Europa, og sikrer betydelige inntekter og reduserer
1204 sårbarheten i forsyningssikkerheten for det norske velferdssamfunnet. Det europeiske
1205 energisamarbeidet er viktig for å nå klimamålene i Parisavtalen. Eksport av gass til Europa har også
1206 bidratt til redusert avhengighet av kull i andre land og hjulpet Storbritannia bort fra kull. Norsk
1207 regulerbar vannkraft bidrar til balanse i strømnettet når innfasingen av ikke-regulerbar, fornybar
1208 energi som vindkraft og solkraft øker.

1209 Forsyningssikkerhet er viktig for å sikre strømtilførselen til den norske kraftforedlende industrien. Det
1210 norske strømførbruket varierer i stor grad med temperaturene, og kraftprøduksjonen varierer med
1211 tilsig i magasinene og vindforhold. Tilknytningen til andre lands kraftsystemer, et velutbygd
1212 overføringsnett og vannkraftens prøduksjonsegenskaper gir samlet sett den norske kraftforsyningen
1213 stor fleksibilitet og reduserer sårbarheten for vekslende prøduksjon over sesonger og
1214 år. Den kraftforedlende industrien har vært og er selve hovedpulsåren i
1215 mange lokalsamfunn, en industri som har utviklet seg til å bli verdensledende på teknologi, lave klima
1216 utslipp, og bidrar med store eksportinntekter til staten, som igjen har
1217 vært et viktig grunnlag for fellesskapet.

1218 Norge er tett integrert med de nordiske kraftsystemene både markedsmessig og fysisk. Norge er
1219 derfor svært avhengig av hvordan det europeiske energimarkedet er organisert, og har all interesse
1220 av å sikre innflytelse på dette.

1221 For Trøndelag Arbeiderparti er det en klar forutsetning for det internasjonale energisamarbeidet i
1222 Acer at Norge fortsatt skal eie og selv bestemme over energipolitikken i Norge. Trøndelag
1223 Arbeiderparti mener det er beklagelig at partiorganisasjonen ikke fikk mer tid å til en grundigere
1224 organisatorisk behandling av denne meget viktige og kompliserte saken. Spesielt sett i lys av at folket
1225 to ganger i folkeavstemninger har sagt nei til tilknytning til EU er det viktig at man bruker tid og har
1226 en skikkelig prosess når tilknytninger til EU-organer skal behandles.

1227 Trøndelag Arbeiderparti vil videreføre det offentlige eierskapet til landets
1228 vannkraftressurser. Trøndelag Arbeiderparti er tydelig i krav om at beslutninger om utbygging av
1229 strømnettet, også nye utenlandskabler, må tas i Norge, gjennom norske konsesjoner. For Trøndelag
1230 Arbeiderparti er det en forutsetning at Statnett skal eie og drifte alle framtidige utenlandskabler. Det
1231 offentlige eierskapet til norske vannkraftressurser skal ligge fast. Norske myndigheter skal ha full
1232 styring og kontroll over alle avgjørelser med betydning for energisikkerheten i Norge, herunder
1233 avgjørelser knyttet til industri og utkobling av kraft.

1234 I motsetning til dagens regjering er Arbeiderpartiet garantisten for dette. Offentlig forvaltning og
1235 eierskap av energiressursene våre er avgjørende for at disse verdiene kommer fellesskapet til
1236 gode. Trøndelag Arbeiderparti forutsetter at de kravene som Arbeiderpartiet har fått med Stortinget
1237 på rundt tilknytningen til Acer bidrar til at Norge fortsatt skal ha nasjonal kontroll over de fornybare
1238 energiressursene som vannkraften er. Trøndelag Arbeiderparti forutsetter videre at det vedtak som

1239 Stortinget har gjort ivaretar alle forhold til Grunnloven både for forbrukerne, offentlig sektor og
1240 industrien. Om Arbeiderpartiets absolutte krav ikke blir ivaretatt, skal Norge bruke veto retten og si
1241 nei til Acer. Trøndelag Ap ber Stortingsgruppa og LO om å følge den videre prosessen med 4.
1242 energimarkedspakke tett, for å på et tidligst mulig tidspunkt sikre god forankring og prosess i parti og
1243 fagbevegelse før beslutning om denne.

1244

1245

1246 **14 Seksuell trakassering**

1247 I dag har den som er utsatt for krenkelser, kun mulighet til å få løst saken gjennom å ta den til
1248 rettsalen. Likevel det er få som velger å gjøre nettopp det – med tanke på de utgiftene og ikke minst
1249 belastningene det medfører. Andre saker om trakassering og diskriminering kan håndheves av
1250 Likestillings- og diskrimineringsnemnda, men saker om seksuell trakassering kan, slik det er i dag, ikke
1251 behandles her. Vi mangler rett og slett et lavterskeltilbud for de som har opplevd seksuell
1252 trakassering. Begrunnelsen for at sakene må tas til domstolen er hensynet til rettsikkerheten for
1253 offeret – men at disse sakene aldri får en juridisk behandling gir ingen form for rettsikkerhet. Ved å få
1254 på plass et lavterskeltilbud vil det bli enklere å få saken sin behandlet.

1255

1256 **Trøndelag Arbeiderparti vil:**

- 1257 - Likestillings og diskrimineringsnemnda kan være en uavhengig varslingstjeneste for saker om
- 1258 seksuell trakassering
- 1259 - Likestillings- og diskrimineringsnemnda skal få myndighet til å håndheve forbudet mot
- 1260 seksuell trakassering, på lik linje med andre saker om trakassering og diskriminering
- 1261 - Håndtering av seksuell trakassering må være en prioritert oppgave for virksomheters øverste
- 1262 leder, arbeidsmiljøutvalg og verneombud

1263 **15 Ægir**

1264 Museene i Sør-Trøndelag AS (heretter omtalt «MiST») søkte i mai 2016 om spesialkonsesjoner til
1265 finansiering av Norsk Havbruksmuseum på Hitra.

1266 Norsk Havbruksmuseum skal være et nasjonalt museum for havbruksnæringen slik som eksempelvis
1267 Norsk oljemuseum i Stavanger, Norsk skogmuseum i Elverum, Norsk Landbruksmuseum på Ås og
1268 Norsk Vasskraft- og Industristadmuseum i Tyssedal er for sine næringer. Det er tiltenkt at stiftelsen
1269 Kystmuseet i Sør-Trøndelag skal stå som innehaver av konsesjoner som skal finansiere museet og at
1270 disse konsesjonene skal kunne leies ut til næringsaktører.

1271 Søknaden er behandlet av Fiskeridirektoratet, hvor søknaden er avslått og deretter påklaget av MiST.
1272 Søknaden har deretter ligget til behandling i Nærings- og Fiskeridepartementet (NFD) som klagesak
1273 fra 6. juni 2017.

1274 Hitra arbeiderparti er kjent med at det har vært avholdt flere møter med departementet om
1275 søknaden, og MiST opplyser at deres siste møte var med departementet i slutten av juni 2017, samt
1276 at det deretter har vært dialog, både med politisk ledelse og på embetsverksnivå gjennom høsten
1277 2017. MiST opplyser også at de spurte statsråden på kort varsel (ca. 1 uke) om et møte om
1278 saksbehandlingen under Sjømatdagene på Hell 16. januar 2018. Møteforespørselen er, så vidt vi
1279 kjenner til, ubesvart.

1280 Man har likevel erfart det som et klart ønske i departementet at det skal etableres et nasjonalt
1281 havbruksmuseum. Dog oppleves det bekymringsfullt at departementet har sittet lenge på
1282 klagesaken og ikke kommet med en endelig avklaring gjennom et positivt vedtak.

1283 Lokaliseringen til Hitra har vært ubestridt, og har i sin tid vært støttet av både bransjeorganisasjonen
1284 (2002) og av Nettverk fjord og kystkommuner (2011). I tillegg er etablering og lokalisering støttet
1285 gjennom en treparts samarbeidsavtale mellom Trondheim, Hitra og Frøya kommuner.

1286 I 2020 er det 50 år siden brødrene Grøntvedt, som de aller første, satte laksesmolt i sjøen i merder.
1287 Senere er dette karakterisert og anerkjent som starten på det norske havbrukseventyret, og i dag
1288 anses og anerkjennes dette som næringa som skal og må overta etter oljenæringa. Det haster
1289 dermed med en avklaring, dersom det skal være mulig å ferdigstille Ægir – norsk havbruksmuseum til
1290 50-års jubileet, og dermed gi en verdig markering av de første pionerens mot og innsats. Pionerer
1291 som la ut på en risikofylt seilas inn i ukjent farvann, og som opplevde mange stormer og havari. Men
1292 de fant leia som nå både samfunnet og andre kommersielle aktører kan seile langt tryggere i, og det
1293 bringes store verdier til havn.

1294 Trøndelag Arbeiderparti oppfordrer dermed NFD på det sterkeste om at klagesaken får sin snarlige
1295 og positive avklaring. Det er allerede på overtid å få etablert et slikt museum. Hitra AP vil også be vårt
1296 eget fylkesparti og våre stortingspolitikere om å bidra til en slik avklaring.

1297 **16 Barselomsorgen i Norge er blitt en salderingspost**

1298 Trøndelag Arbeiderparti er bekymret for at regjeringens kostnadskutt legger et utilbørlig press på
1299 mor for å reise for tidlig hjem etter fødsel. Barselomsorgen må ta utgangspunkt i hva som er best for
1300 mor og barn, ikke hvor regjeringen kan spare mest. Det er nasjonale forskjeller i barselomsorgen.
1301 Arbeiderpartiet er kritisk til H, Frp og Venstre- regjeringens politiske prioriteringer som medfører
1302 nedbygging av barselomsorgen. Et eksempel er Haukeland universitetssykehus, som planlegger ny
1303 klinikk som skal stå ferdig i 2023, skal bli innrettet slik at 40 prosent av kvinnene skal sendes hjem 6-8
1304 timer etter fødsel, og at arealer til egne barselrom for mor og nyfødte fjernes.

1305 Arbeiderpartiet er garantisten for at det er nok tid på sykehuset til observasjon og god oppfølging av
1306 mor og barn. Norge er ledende i svangerskapsomsorgen og i arbeidet mot spedbarnsdødelighet. Det
1307 er en posisjon Trøndelag Arbeiderparti vil beholde. God barselomsorg er viktig for å opprettholde
1308 den høye ammefrekvensen og motvirke fødselsdepresjon. Samhandlingsreformen har gitt
1309 kommunene økt ansvar i barselomsorgen, og Trøndelag Arbeiderparti mener det er viktig at økte
1310 krav til kommunenes helsetjenester i barselomsorgen følges opp med tilstrekkelig midler.

1311 Trøndelag Arbeiderparti kan ikke kompromisse på mor og barns fysiske og psykiske trygghet og helse.
1312 Vi ønsker den beste start for mor og barn og da skal god fødselsomsorg være prioritert.

1313

1314

1315 **17 Palestina**

1316 I 2017 var det femti år siden Israels okkupasjon av Palestina. Trøndelag Arbeiderparti fordømmer
1317 staten Israels okkupasjon, undertrykking og brudd på folkerettsstridige prinsipper. På tross av FN-
1318 resolusjoner og uttalelser fra den internasjonale domstolen i Haag, forverrer staten Israel stadig sin
1319 okkupasjonspolitikk. Ulovlige bosettinger utvides, byggingen av muren fortsetter, palestinerne
1320 utsettes for daglig trakassering og møter store hindringer i sine dagligliv.

1321 Dette er en politikk Trøndelag Arbeiderparti ikke kan støtte opp under. Trøndelag Arbeiderparti
1322 oppfordrer Stortinget til å vedta en handelsboikott av varer og tjenester produsert på okkupert
1323 område, inntil staten Israel innfrir vedtatte FN resolusjoner. Trøndelag Arbeiderparti vil boikotte
1324 varer og tjenester produsert på okkuperte områder.

1325 En fredelig løsning på konflikten stiller krav til begge parter. Over halvparten av verdens nasjoner har
1326 nå anerkjent Palestina som egen stat. Ett av unntakene er USA; Trump har i stedet for anerkjent
1327 Jerusalem som Israels hovedstad. Ett annet av unntakene er Norge, heller ikke vi har anerkjent staten
1328 Palestina.

1329 **Trøndelag Arbeiderparti vil:**

- 1330 - Anerkjenne Palestina som en selvstendig stat
- 1331 - Legge press på at norske myndigheter skal anerkjenne Palestina som en selvstendig stat
- 1332 - Boikotte alle israelske varer produsert på okkupert palestinsk jord
- 1333 - Norge skal arbeide for å innføre omforente restriksjoner på varer som er produsert på
1334 okkupert land, og ønsker merking av produkter som er tilvirket i bosettingene for å gi
1335 konsumenter mulighet til å ikke kjøpe disse produktene
- 1336 - At Norge ikke skal akseptere at israelske myndigheter behandler norske statsborgere ulikt
1337 avhengig av deres opprinnelse

18 En human og rettferdig flyktningepolitikk og en god og inkluderende integreringspolitikk

Den største krisen siden andre verdenskrig

Omlag 65 millioner mennesker er på flukt, det største antallet siden 2. verdenskrig. Det skyldes både blodige og langvarige kriger og konflikter, klimaendringer og enorme ulikheter i levestandard. Som et rikt land, med høy levestandard har vi et stort ansvar for å hjelpe de menneskene dette angår. Det er et stort behov for å gi beskyttelse i Norge og andre trygge land, men også for en kraftig opptrapping av hjelp i nærområdene, der storparten av flyktningene befinner seg.

Når Arbeiderpartiet nasjonalt nå skal utforme ny politikk på migrasjonsområdet, er det viktig at denne politikken har en klar forankring i vårt sosialdemokratiske verdigrunnlag, og at den er basert på solidaritet med de som flykter. Vår flyktningepolitikk må være rettferdig og human. Den må forene stabile og langsiktige regler, med en vellykket integrering, og den må basere seg på et internasjonalt samarbeid og regelverk.

Barn på flukt er en spesielt sårbar gruppe, både om de er på flukt sammen med familie, men ikke minst om de er på flukt alene. I saker som omhandler barn skal hensynet til barnets beste veie tungt.

Human asylpolitikk

Trøndelag Arbeiderparti vil føre en human asylpolitikk som tar imot de som trenger beskyttelsen mest. Trøndelag Arbeiderparti vil ta imot de som kan integreres i det norske samfunnet men også de ressursvake. Norge skal ta imot flyktninger som er handikappet og legge til rette for at også de blir godt integrert i samfunnet.

FNs Høykommissær for flyktninger ber flest mulig land ta imot flere kvoteflyktninger. Antall overføringsflyktninger som er klar for å bli bosatt har de siste årene økt dramatisk. Dette er flyktninger som har meget stort behov for å komme til land som kan gi dem sikkert og varig opphold.

Stortingsflertallet har besluttet at Norge i 2018 skal ta imot 2120 overføringsflyktninger. Trøndelag Arbeiderparti mener at Norge må følge oppfordringen til FNs Høykommissær for flyktninger, som anmoder Norge å ta imot 5000 kvoteflyktninger i året.

Trøndelag Arbeiderparti vil:

- At Arbeiderpartiet må basere sin asylpolitikk på rettferdighet, solidaritet og inkludering.
- At UNCHRs anbefalinger om hvilke flyktninger landene skal ta imot følges, og at mottakerland ikke kan sette krav til utdanning, arbeidserfaring og lignende.
- Øke antall kvoteflyktninger i samsvar med FNs retningslinjer
- At Arbeiderpartiet må avvise endringer i utlendingsloven som fratar mennesker på flukt retten til å søke asyl i Norge.
- At AP sin stortingsgruppe skal fremme forslag om at Norge de neste fem årene skal ta imot 7000 kvoteflyktninger årlig, i samarbeid med Høykommissæren for flyktninger.
- Jobbe for en felles europeisk flyktningkvote hvor alle land tar et større ansvar

Returnering

Flyktningekrisen i 2016 førte til en rekke innstramminger i norsk politikk på dette området. En innstramming som har fått store konsekvenser er fjerning av det såkalte rimelighetsvilkåret. En konsekvens av dette er at bruken av midlertidig opphold har økt drastisk. Dette er uheldig både for

1380 dem det gjelder, og for samfunnet. UDI kan i dag sende tilbake flyktninger til andre deler av sitt
1381 opprinnelsesland fordi UDI mener det kun er den delen av landet flyktningen kommer fra som er
1382 utrygg. Dette er Trøndelag Arbeiderparti imot. Trøndelag Arbeiderparti forventer at det iverksettes
1383 tiltak som reduserer bruken av midlertidighet til et absolutt minimum, og at rimelighetsvilkåret i
1384 vurderingen av oppholdssøknader gjeninnføres.

1385 Norge har for tiden på en lav pågang av flyktninger til tross for de massive flyktningstrømmene, fordi
1386 landene rundt Norge har stengt grensene sine. Derfor er det spesielt viktig at Norge tar initiativ for
1387 en ny internasjonal flyktningavtale.

1388 **Trøndelag Arbeiderparti vil:**

- 1389 - Dublinsamarbeidet fungerer ikke optimalt i dag, og det er behov for å ta initiativ til en ny
- 1390 europeisk/internasjonal avtale om grensesamarbeid og returpolicy
- 1391 - Returavtaler skal bare inngås med legitime regimer. UNHCRs anbefalinger skal tilleggs vekt
- 1392 og mottakerlandet må gi tilfredsstillende forsikringer om en forsvarlig situasjon for de som
- 1393 skal returneres
- 1394 - Stans interne returer til utrygge land

1395

1396 **Gjeninnføring av rimelighetsvilkåret**

1397 Den 01.10.2016 vedtok Stortinget å fjerne «rimelighetsvilkåret» ved behandling av asylsaker, dette til
1398 tross for at samtlige flyktningrettsekspertener mener at det er en folkerettslig forpliktelse å vurdere
1399 rimelighet i disse tilfellene, og selv om alle andre europeiske land har et slikt krav.

1400 Rimelighetsvilkåret ligger der fordi det skal sikre oss mot å sende folk tilbake til en situasjon der de,
1401 som følge av returen blir utsatt for nedverdiggende og umenneskelig behandling. Det å ikke kunne
1402 livnære seg ved arbeid, ikke ha matsikkerhet og å mangle alt nettverk øker risikoen for å havne i en
1403 slik situasjon.

1404 Bakgrunnen for å fjerne rimelighetsvilkåret var å kunne senke kravene for når flyktninger kan få
1405 avslag på asylsøknaden og i stedet henvises til en annen og tryggere del av hjemlandet. I følge
1406 folkeretten må området personene henvises til være trygt og tilgjengelig, og det må være rimelig å
1407 sende dem dit. Alle vestlige land opererer med rimelighetsvilkår, og EUs statsdirektiv inneholder et
1408 rimelighetskriterium.

1409 Norge var fra før et av de strengeste landene i Europa når det gjelder asylpolitikk. Det er avgjørende
1410 at Stortinget gjeninnfører rimelighetsvilkåret ved internfluktvurderingen. Fjerning av
1411 rimelighetsvilkåret er i strid med Flyktningkonvensjonen, som Norge er bundet av. Å henvise barn til
1412 internflukt når det er urimelig, er dermed i strid med Norges folkerettslige forpliktelser. Det er
1413 fjerningen av rimelighetsvilkåret som særlig har bidratt til økningen i bruken av midlertidig opphold.
1414 Barn som tidligere fikk beskyttelse, får nå kun opphold til fylte 18 år. Gjeninnføring av
1415 rimelighetsvilkåret vil sikre en reell nedgang i antall barn som gis opphold kun til fylte 18 år.

1416 Trøndelag Arbeiderparti mener at Arbeiderpartiet bør stå for en rettferdig og human asylpolitikk, og
1417 vise solidaritet med de svakeste. Vi skal alltid være sikre på at vi er på rett side av folkerettsbrudd.
1418 Rimelighetsvilkåret hjelper oss til å holde oss på rett side.

1419

1420 **Enslige mindreårige asylsøkere**

1421 Ingen rammes så hardt av krig og katastrofe som barna. Barna er i en spesielt sårbar situasjon, en
1422 tapt barndom kan aldri tas igjen. Derfor må også barna ha et spesielt vern.

1423 Muligheten for familieliv er viktig for livssituasjonen for enkeltpersoner, men det er ikke minst viktig
1424 for å sikre god integrering. Regler som gjør familiegjennforening vanskeligere vil være en psykisk
1425 påkjenning for mange familier, og det vil kunne sende flere kvinner og barn ut på farlige fluktruter.
1426 Dette er ikke en ønsket utvikling.

1427 Enslige mindreårige asylsøkere kommer til Norge med et håp om en ny og bedre framtid. Mange må
1428 sette livet sitt på vent for å få svar på asylsøknaden og mesteparten av deres barndom blir tilbragt på
1429 et mottak. Derfor må saksbehandlingen til enslige mindreårige asylsøkere prioriteres, slik at de
1430 slipper å tilbringe store deler av barndommen og ungdomstiden på et mottak.

1431 For å forsikre at omsorgssituasjon til de enslige mindreårige asylsøkere blir opprettholdt er en
1432 overføring til barnevernet nødvendig. Fra norske asylmottak forsvinner det i gjennomsnitt et barn i
1433 uken som aldri blir funnet igjen, et viktig tiltak for å forhindre dette er å overføre ansvaret til
1434 barnevernet.

1435 **Trøndelag Arbeiderparti vil:**

- 1436 - At barnevernet, gjennom barnevernlovens kapittel 5A, skal få direkte omsorgsansvar for alle
- 1437 enslige asylsøkende barn som kommer til Norge, også de mellom 15 og 18 år
- 1438 - At enslige mindreårige asylsøkere kun skal sendes tilbake til opprinnelseslandet dersom det
- 1439 er sikret at omsorgspersoner kan ta vare på dem, og at deres menneskerettigheter blir
- 1440 ivarettatt
- 1441 - At mindreårige asylbarn sine søknader prioriteres, og skal vurderes innen 3 måneder
- 1442 - Man må beholde bestemmelsen i utlendingsloven om at man i vurderingen av
- 1443 beskyttelsesbehov, skal ta spesielt hensyn til om søkeren er barn.
- 1444 - Avvise regjeringens 24-års aldersgrense for familiegjennforening i Norge
- 1445 - At Arbeiderpartiet ikke skal gå inn for regjeringas forslag om strengere vilkår for
- 1446 familiegjennforening, og si nei til at disse også innføres for flyktninger

1447

1448 **Oktoberbarna**

1449 Trøndelag Arbeiderparti ber om at Stortingets flertallsvedtak om Oktoberbarna fra høsten 2017 blir
1450 fulgt opp på en måte som gir dem reell mulighet til å få sakene sine behandlet. Regjeringas oppfølging
1451 av vedtaket har ført til at om lag 35 unge asylsøkere ikke får en ny gjennomgang av saken sin etter at
1452 de har fått sin rettslige status forverra fordi de klaget på sitt opprinnelige vedtak.

1453 Vår bekymring med regjeringas oppfølging er at det er det sist mottatte vedtaket – enten dette er
1454 UDI eller UNE – som avgjør om den unge får ny vurdering. Et av kriteriene for å få saken behandlet på
1455 nytt er at barna og ungdommene er vist til en annen del av hjemlandet enn der de opprinnelig kom
1456 fra (internflukt) fordi de er utsatt for fare på hjemstedet. I en del saker har UDI henvist til internflukt,
1457 mens UNE mener den unge kan returnere til hjemstedet. UNE har i disse sakene vurdert andre
1458 forhold enn UDI uten at de det gjelder har fått mulighet til å uttale seg om de nye vurderingene. Det
1459 er urimelig at denne gruppa barn og unge ekskluderes fra ny behandling. De ville vært inkludert
1460 dersom de ikke hadde påklaget det negative vedtaket fra UDI, eller dersom UNE enda ikke hadde
1461 fattet vedtak i saken. Derfor mener Trøndelag Arbeiderparti at disse unge asylsøkerne må få sakene
1462 sine prøvd på nytt.

1463 **Trøndelag Arbeiderparti mener at:**

- 1464 - Oktoberbarna må gis mulighet til å få sakene sine behandlet på nytt, i tråd med intensjonen
1465 og meningen bak Stortingets flertallsvedtak av 14.11.17
1466 - Vedtaket om ny gjennomgang må omfatte de om lag 35 som har fått sin rettslige status
1467 forverret etter å ha klaget på sitt opprinnelige vedtak
1468 - Arbeiderpartiets stortingsgruppe må sørge for at regjeringas innskrenket tolkning av
1469 flertallsvedtaket blir avvist.

1470

1471 **Bosetting**

1472 Store forskjeller i årlig bosettingsbehov påvirker behovet for tjenester i kommunene. Den globale
1473 situasjonen tilsier at tilstrømningen av flyktninger ikke vil stoppe opp permanent. Antallet nye
1474 asylsøkere er nå svært lavt, men dette kan raskt endres. Det er derfor viktig å ivareta ressurser,
1475 kompetanse og vilje som en beredskap til en ny innsats ved økt behov. Trøndelag arbeiderparti vil ha
1476 helhetlig god bosetting i norske kommuner der rask og høy bosetting og samfunnsøkonomisk
1477 fornuftige løsninger blir førende.

1478

1479 **Mottak**

1480 Driften av asylmottak er for mange av de aller svakeste flyktningene en sentral del av hverdagen og
1481 tilværelsen i påvente av svar om asylstatus og bostedskommune. Mange av de private norske
1482 mottakene driftes på et minimumsnivå som en bevisst strategi for at private eiere skal kunne gå med
1483 overskudd og ta utbytte i millionklassen. Det er klart at Norge trenger en «buffer» med
1484 mottaksplasser når behovet viser seg, i forlengelse av det kommuner og underliggende statlige
1485 direktorat har til disposisjon. Likevel er det av betydning å fremheve at en avvikling av mulighet for
1486 utbytte vil kunne dekkes av frivillige organisasjoner som gjennomfører asyldriften på en mer
1487 fordelaktig måte, enn slik vi har sett få asylbaroner berike seg de siste årene, med skattebetalernes
1488 midler.

1489 **Trøndelag Arbeiderparti mener derfor:**

- 1490 - At muligheten for å ta ut utbytte fra driften av asylmottak avvikles på lik linje som ved
1491 utbytte ved privatskoler (friskoleloven).

1492

1493 **Arbeid**

1494 For å sikre en god integrering, er det også viktig å tilrettelegge for et arbeidsmarked som vektlegger
1495 sysselsetting av innvandrere og asylsøkere, og ser verdien av å ha en kulturell mangfoldig bemanning.
1496 Trøndelag Arbeiderparti mener derfor det er viktig at innvandrere og asylsøkere tidlig blir kjent med
1497 norsk arbeidsmarked, noe som vil bidra til å utvide deres nettverk- og slik bidra til en god
1498 integrering. Samtidig er det viktig for Trøndelag Arbeiderparti at denne sysselsettingen ikke blir en
1499 gratis arbeidskraft, og slik en utnyttelse av arbeidsmotiverte mennesker.

1500 **Trøndelag Arbeiderparti vil:**

- 1501 - At det må opprettes samarbeid mellom NAV, næringslivet og asylmottakene for å hjelpe til
1502 med å formidle studiemuligheter, arbeidstrening eller jobbsøking
1503 - Kjempe for at minoritetskvinner med innvandrerbakgrunn sikres selvstendige rettigheter og
1504 økonomisk frihet

- 1505 - Innføre midlertidig arbeidstillatelse for asylsøkere. Asylsøker skal kunne søke arbeidstillatelse
- 1506 så raskst søknaden er registrert, også før asylintervju. Dette forutsatt at søkeren har
- 1507 identifikasjonsbevis.
- 1508 - Der det er kvalifiserte søkere med flerkulturell bakgrunn som søker en stilling, skal disse
- 1509 minimum innkalles til et intervju
- 1510 - Evaluere introduksjonsordningen med siktemål om å gjøre denne bedre, slik at en større
- 1511 andel etter endt introduksjonskurs kommer seg i varig inntektsgivende arbeid
- 1512 - Styrke Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT) slik at det er lettere å få godkjent
- 1513 og bekreftet utdanning i utlandet.
- 1514 - Styrke frivillig sektor som jobber med integreringsfeltet.

1515

1516 **Barn og skole**

1517 Trøndelag Arbeiderparti ønsker en integrering som sikrer at innvandrere og asylsøkere står godt
 1518 rustet til en aktiv deltakelse i samfunnet. Dette må starte tidlig, og en inkluderende norsk- og
 1519 samfunnsfaglig opplæring er her viktig. Å legge til rette for en kulturutveksling som skjer i en tidlig
 1520 fase, vil ha en forebyggende effekt på rasisme og fremmedfiendtlige holdninger.

1521 Det essensielt at alle har friheten til å være seg selv og utøve sin religion fritt. Fordi man forbyr niqab,
 1522 burka og hijab utestenges og ekskluderes muslimske jenter fra å delta i skolen. Et forslag som virkelig
 1523 ønsker å styrke kvinners posisjon i samfunnet kan aldri gå på bekostning av kvinners valgfrihet.

1524 Lemlesting av guttebarn er en unødvendig handling som skjer uten noen logisk medisinsk
 1525 sammenheng og denne praksisen skal derfor ikke tillates i Norge. Derfor skal Trøndelag Arbeiderparti
 1526 gå inn for et forbud vedrørende omskjæring av guttebarn på lik linje med jentebarn.

1527 Ungdom som har fått endelig avslag på asylsøknaden sin har i dag ingen garanti for at de kan få gå på
 1528 skolen fram til de venter på utsendelse. Dette er hjemlet i Opplæringslovas § 3-1 Rett til
 1529 vidaregående opplæring for ungdom. Det er fylkeskommunene selv som avgjør om disse
 1530 ungdommene får skoleplass i påvente av utsendelse, og praksisen er svært ulik fra fylke til fylke.
 1531 Trøndelag Arbeiderparti støtter Elevorganisasjonene og AUF som tar til orde for en lovendring som
 1532 kan garantere denne gruppen ungdom skoleplass frem til utsendelse.

1533 **Trøndelag Arbeiderparti vil:**

- 1534 - At alle barn skal ha rett til gratis kjernetid i barnehage, hvis de har familiemedlemmer som
- 1535 oppfyller §28, §34, §35, §38 og §53 fra utlendingsloven
- 1536 - Begrense bruken av innføringsklasser. Sikre at alle integreres så raskt som mulig i ordinær
- 1537 undervisning ved å legge til rette for nivåtilpasset undervisning
- 1538 - Fjerne skolenes mulighet til å forby religiøse plagg som dekker ansiktet og opprettholde folks
- 1539 rettighet til å kle seg som man vil.
- 1540 - Forby omskjæring av guttebarn, med unntak av ved medisinske årsaker
- 1541 - Tilgang til videregående utdanning og barnehage for avviste asylsøkere må lovfestes, slik at
- 1542 de kan fortsette sin skolegang og opprettholde sin plass i barnehage fra vedtak om
- 1543 utsendelse til at de faktisk blir utsendt blir iverksatt

1544

1545 **Ekstremisme**

1546 Vår bevegelse er en bevegelse med sterke historiske røtter, og en av de røde trådene man kan
 1547 gjenkjenne vårt parti og vårt ungdomsparti er vår evige kamp mot ekstremisme. Fra unge AUFere på

1548 1930-tallet mistet livet i kamp mot Francos fascisme, til AUF og Arbeiderpartimedlemmer ble fengslet
1549 og henrettet under tysk okkupasjon i årene 1940-45, og ikke minst til 69 av våre, åtte av dem
1550 trøndere, mistet livet på Utøya 22. juli 2011 har vi blitt minnet på viktigheten av arbeidet mot
1551 voldelige anti-demokratiske ideologier. Vårt arbeid for en fredelig verden fri fra undertrykkelse,
1552 forfølgelse og krig vil fortsette så lenge vår bevegelse lever, og dette skal alltid være en bærebjelke i
1553 vårt politiske arbeid.

1554

1555 **Forebygging av rasisme og diskriminering**

1556 Trøndelag Arbeiderparti ser med stor bekymring på den økende oppslutningen hos høyreekstreme
1557 organisasjoner, og de økende tendensene til rasistiske og fremmedfiendtlige holdninger i samfunnet.
1558 Vi ser på fremveksten av fascistiske miljøer lokalt og internasjonalt som urovekkende, og er bekymret
1559 over for hvilken retning verdenssamfunnet beveger seg i. Trøndelag Arbeiderparti er kompromissløse
1560 i vår motstand mot fascisme og høyreekstremisme, og skal derfor være en aksjonistisk organisasjon
1561 som skal være tydelige i kampen mot disse politiske strømningene.

1562 Den beste og mest preventive jobben innenfor toleransearbeid gjøres i grunnskolen. Helt siden like
1563 etter andre verdenskrig har norske skolebarn reist til tidligere konsentrasjonsleirer for å bevitne
1564 stedene der flere millioner mennesker ble myrdet. Disse dannelsesreisene har satt dype spor i mange
1565 sjeler, og høyst sannsynlig bidratt til å gjøre det norske samfunnet så åpent, tolerant og integrert som
1566 det er i dag. Dessverre er det færre og færre skoler som tilbyr slike toleransereiser. I stor grad
1567 handler dette om dårlig kommuneøkonomi.

1568 **Trøndelag Arbeiderparti vil:**

- 1569 - Sørge for at miljøer og organisasjoner med tydelig diskriminerende profil ikke mottar
1570 pengestøtte fra det offentlige. Øke den offentlige pengestøtten til organisasjoner som jobber
1571 for anti-rasisme og inkludering
- 1572 - Styrke arbeidet mot fordommer i den norske skolen og større fokus på arbeidet mot
1573 muslimhat, antisemittisme og normalisering av rasistiske ytringer
- 1574 - Sørge for at terrorangrepet 22. juli og høyreekstremisme som politisk strømning blir viet en
1575 betydelig andel i pensum i samfunnsfagene i grunnskolen og videregående
- 1576 - Demokrati- og organisasjonsopplæringa i skolen må styrkes
- 1577 - At det opprettes et fylkeskommunalt fond i Trøndelag fylkeskommune hvor skoleklasser kan
1578 søke eller tildeles midler for å lære om høyreekstremisme, radikalisering og 22. juli gjennom
1579 foredrag, kurs og besøk på Utøya, norske fangeleirer fra andre verdenskrig, som Falstad, og-
1580 /eller nazistiske utryddelsesleirer i Europa

19 Det grønne skiftet forutsetter en offensiv satsing på mineralnæringene i Trøndelag

De planlagte vindkraftutbyggingene i Trøndelag er bare ett eksempel på at det grønne skiftet vil kreve omfattende tilgang på mineraler og produksjon av metaller. En grønnere hverdag og klimavennlig energiproduksjon lar seg ikke løse uten mer bergverksdrift. Byggekløssene for det klimavennlige samfunnet er sjeldne mineraler som inngår i dagliglivets nye og smarte teknologiske løsninger.

En vindturbin trenger i gjennomsnitt nesten 500 tonn stål, 36 tonn kobber, 2,6 tonn bly, 1,3 tonn aluminium, i tillegg til mye nikkel, neodym og dysprosium. Økt energiproduksjon via vindkraft og solceller vil på verdensbasis ha et voldsomt behov for mineraler.

Norges bidrag til det grønne skiftet kan ikke basere seg på klimavennlig energiproduksjon der byggestoffene er hentet fra miljødeleggende mineralindustri i fattige deler av verden. I norske fjell finnes det verdier tilsvarende 1000 milliarder kroner. Med utvikling av en miljøvennlig norsk mineralindustri kan disse verdiene hentes ut og forsyne et økende verdensmarked med de viktige råvarene for grønn teknologi og energiproduksjon.

Trøndelag har alle forutsetninger for å ta en ledende rolle i et skifte som også gir arbeidsplasser og verdiskaping i mineralindustrien. Trondheim er mineralnæringas hovedstad. Her ligger de fleste kompetansemiljøene for næringa, med blant annet Norges Geologiske Undersøkelser (NGU), Direktoratet for Mineralforvaltning (DMF), Sintef og NTNU med Institutt for geologi og bergteknikk, samt Miljødirektoratet. Dette kompetansemiljøet må styrkes for å utvikle en konkurransekraftig, lønnsom og miljøvennlig mineralindustri i Norge, med minst mulig fotavtrykk i naturen.

Trondheimsfeltet alene har hatt omfattende bergverksdrift opp gjennom historien. Med ny lete- og driftsteknologi kan store deler av Trøndelag igjen bli interessant når etterspørselen etter mineraler er økende.

Trøndelag Arbeiderparti vil:

- Øke bevilgningene til NGU kartleggingsvirksomhet, analysearbeid og informasjonsbaser
- Styrke kompetanse- og forvaltningsmiljøene for mineralindustrien, samt legge til rette for økt forskning og innovasjon for å utvikle en sirkulærøkonomi der gjenvinning av mineraler og metaller dekker større deler av behovet.
- Gi støtte til areal- og ressursforvaltning i kommuner og fylker der det er potensial for framtidig mineraluttak

1612 **20 Rettferdig fordeling - kampen mot økende forskjeller**

1613 Norge har alltid vært et land med små forskjeller mellom folk. Dette er et gode vi lett tar for gitt, og
1614 som er lagt under sterkt press av Høyre - og FrP- regjeringen. De siste årene har forskjellene mellom
1615 de som har mest og de som har minst økt kraftig, ikke minst grunnet dagens regjerings massive
1616 skattekutt til de som allerede har mest fra før.

1617 Vi er på vei mot et samfunn hvor størrelsen på lommeboka i større grad avgjør hvilke muligheter man
1618 har i livet. Dette er ikke en utvikling Arbeiderpartiet ønsker.

1619 Vår felles velferd er helt avhengig av at den store majoriteten i arbeidsfør alder jobber og betaler
1620 skatt. Selve samfunnskontrakten vår bygger på at alle skal yte etter evne slik at de som har særlige
1621 behov skal få disse dekket.

1622 Arbeiderpartiet ønsker et samfunn med små forskjeller og like muligheter for alle. I dag ser vi at
1623 utviklingen går motsatt vei. Fattigdommen øker, noe som i særdeleshet rammer stadig flere barn.

1624 I tillegg rammes mange vanskeligstilte grupper av regjeringens prioriteringer gjennom usosiale kutt i
1625 stønadsordninger og en stadig økende svekkelse av arbeidslivsordninger.

1626 Trøndelag Arbeiderparti kan ikke akseptere at de som har mest fra før får store skattekutt, mens
1627 vanlige folk og vanskeligstilte må ta større andel av skattebyrden. Kuttene i formuesskatten må
1628 reverseres, og smutthullene for skatteunndragelse må tettes.

1629 Arbeiderpartiet står for en mer sosial fordeling av skatt, der vanlige arbeidsfolk får lavere skatt, mens
1630 de med høye inntekter skal betale mer. Det handler om å yte etter evne og få etter behov.

1631 **Trøndelag Arbeiderparti vil:**

- 1632 - Innføre et nytt nivå i trinnskatten, hvor all lønnsinntekt over to millioner skattelegges minst
- 1633 65 %, og all lønnsinntekt over fem millioner skattelegges minst 75 %
- 1634 - Redusere satsene for de med lavest inntekt
- 1635 - Gjeninnføre formuesskatten til 2013-nivå
- 1636 - Gjeninnføre skatt på arv og heve fribeløpet
- 1637 - Fastsette 100 % ligningsverdi på sekundærbolig
- 1638 - Øke skatten på sekundærbolig slik at utleiemarkedet jevnes ut
- 1639 - En tydeligere politikk som går i favør av de svakeste
- 1640 - Øke innsatsen i kampen mot barnefattigdom
- 1641 - Jobbe for en nasjonal norm/sats på sosialstønad

1642

1643 En egen bolig er et grunnleggende gode som skal være tilgjengelig for alle, uavhengig av inntektsnivå.
1644 Da må vi også ha gode boligososiale virkemidler som målretter tiltak rettet mot grupper i befolkningen
1645 som har store utfordringer i dagens boligmarked. Startlånsordningen er et viktig virkemiddel til hjelp
1646 for de som ikke har mulighet til å få lån i bank eller mulighet til boligsparing. Startlånsordningen
1647 omfattet tidligere også unge førstegangsetablerere. Kravene er den senere tid skjerpet inn, slik at
1648 denne gruppen nå faller utenom. For de som sliter med å komme inn på boligmarkedet er
1649 muligheten til å få et startlån viktig - også for gruppen av unge førstegangsetablerere.

1650 **Trøndelag Arbeiderparti vil:**

- 1651 - Styrke startlånsordningen
- 1652 - Styrke og utvikle Husbankens rolle og øke Husbankens lånerammer

- 1653 - Gjennomgå startlånsordningen og se på muligheten for om ordningen kan gjelde ungdom i
- 1654 etableringsfasen
- 1655 - Utvikle en helhetlig boligpolitikk med sikte på å skape større rettferdighet i boligmarkedet
- 1656 - Utrede tiltak for å motvirke den stadige prisøkningen innen boligmarkedet

1657

1658 **21 Et barnevern til barnets beste**

1659 Alle barn har krav på en god oppvekst med trygg omsorg og faste rammer. Av og til er ikke foreldrene
1660 i stand til å fylle oppgaven, og da må barnevernet sørge for at dette blir ivaretatt.

1661 En utfordring er at barnevernet ofte kommer for sent inn i familiene. Derfor er forebygging viktig. De
1662 som har særlig behov for oppfølging må fanges opp allerede i svangerskapet. Da er det nødvendig
1663 med gode samhandlingsrutiner mellom alle ledd i kjeden.

1664 Barnevernets hovedoppgave er å sørge for at barn og unge som lever under forhold som kan skade
1665 deres utvikling og helse skal få den nødvendige hjelp og omsorg. Derfor trenger vi et barnevern som
1666 er godt rustet for å møte utfordringene og som kan ivareta barna og deres familier med god
1667 kompetanse og omsorg. Det er også en forutsetning for et godt barnevern at barna selv blir hørt og
1668 lyttet til. Ansatte har i mange tilfeller for mange saker, og for lite tid til oppfølging og tilsyn. Det bør
1669 derfor settes en maksgrænse for antall saker en saksbehandler til enhver tid har.

1670 Dagens barnevernstjenester preges i for stor grad av å være oppstykket, noe som i verste fall kan
1671 medføre en opplevelse av å være kasteballer i systemet. Den utstrakte bruken av private tilbydere
1672 fører ofte til mindre oversikt og tilgjengelighet.

1673 For å sikre at barnevernet skal styres etter prinsippet «barnets beste» må barnevernet styres av det
1674 offentlige. Da må anbudsordninger og konkurranseutsetting av barnevernstjenester avskaffes.
1675 Barnevernet må rustes til å møte utfordringene gjennom god kompetanse, både i saksbehandling og
1676 gjennom gode, individuelt tilrettelagte tilbud.

1677 Barna og deres familier bor i kommunen, og det viktigste barnevernsarbeidet foregår i kommunen.
1678 Der møter de helsesøster, lærere og barnehageansatte, og god kunnskap om barna og barnas
1679 situasjon er viktig for å kunne gi et best mulig tilbud fra barnevernet.

1680 Det kommunale og det statlige barnevernet har klart definerte oppgaver iht loven. Det er nødvendig
1681 med god dialog, og et tett samarbeid for å kunne utføre oppgavene på en god måte.

1682 **Trøndelag Arbeiderparti vil:**

- 1683 - Avvikle anbudsordningen innenfor barnevernet, og erstatte de kommersielle aktørene med
- 1684 offentlige eller ideelle aktører.
- 1685 - Søsken skal plasseres i samme familie.
- 1686 - Samiske barn skal plasseres hos samiske familier.
- 1687 - Sette en maksgrænse for antall saker en saksbehandler kan ha
- 1688 - Styrke rekrutteringen og opplæringen til fosterfamilier.
- 1689 - Alle barn skal ha sin faste saksbehandler
- 1690 - Sikre velfungerende rutiner og godt samarbeid mellom barnehager, skoler og barnevern.
- 1691 - At alle ansatte i barnevernet må sikres muligheter til veiledning, etter- og videreutdanning.
- 1692 - Sikre god dialog og tett samarbeid mellom stat og kommune innenfor barnevernområdet,
- 1693 samt utvide vertskommunesamarbeidet der dette er nødvendig.

- 1694 **22 Vern mot oljeboring i Lofoten, Vesterålen og Senja**
- 1695 Norsk olje- og gassnæring skal være en viktig næring for Norge i flere tiår framover. Fellesskapets
- 1696 netto inntekter fra olje og gass var 180 milliarder kroner i 2017, og nesten 200 000 mennesker er
- 1697 grovt regnet sysselsatt i olje- og gassnæringen. Samtidig som olje- og gassnæringen er svært
- 1698 lønnsom, utvikler den også kunnskap og teknologi Norge kan bruke for å skape nye næringer i det
- 1699 grønne skiftet. Ikke minst i havrommet. Det er viktig at Norge har langsiktige strategier for å
- 1700 stimulere til denne omstillingen.
- 1701 Likefullt som det er viktig å legge til rette for norsk olje- og gassnæring, er det viktig å stille krav og
- 1702 begrensninger hvor andre samfunns mål anses som viktigere. LoVeSe er ett slikt område. Oljeboring i
- 1703 Lofoten, Vesterålen og Senja vil føre til naturinngrep i et av verdens mest sårbare havområder som
- 1704 blant annet er et av våre viktigste gyteområder for fisk.
- 1705 Arbeiderpartiet kan ikke være partiet som går i front for store naturinngrep i sårbare områder.
- 1706 Nordområdene er viktige biologiske områder og forvaltningen av områdene må være i tråd med
- 1707 naturens bæreevne. Dette betyr varige petroleumsfrie områder utenfor Lofoten, Vesterålen og
- 1708 Senja.
- 1709 Det er fortsatt behov for nytt leteareal, ny produksjon og bedre utnyttelse av eksisterende felt, før
- 1710 rørene går tomme fra Norskehavet og sørover. Nye letemodeller kan også avdekke nye funn, slik man
- 1711 opplevde med giganten Johan Sverdrup, som i flere tiår lå uoppdaget foran nesetippen på
- 1712 selskapene.
- 1713 **Trøndelag Arbeiderparti vil:**
- 1714 - Vedta varig vern mot oljeboring i Lofoten, Vesterålen og Senja